

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

PREKARNO DELO V SLOVENIJI

Ljubljana, september 2025

LANA KALIŠNIK

IZJAVA O AVTORSTVU

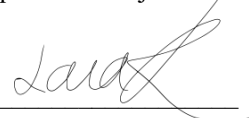
Podpisana Lana Kališnik, študentka Univerze v Ljubljani Ekonomske fakultete, avtorica predloženega dela z naslovom Prekarno delo v Sloveniji, pripravljene v sodelovanju z mentorico red. prof. dr. Ireno Ogriješek

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo pisnih del UL EF, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo pisnih del UL EF;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Univerze v Ljubljani Ekonomske fakulteti v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil/-a soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi;
11. da sem preverila verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne 12. 09. 2025

Podpis študentke:

POVZETEK

V zaključni strokovni nalogi obravnavam pojav prekarne dela kot vse bolj razširjeno obliko zaposlitve, zlasti med mladimi in ranljivimi skupinami. Prekarne oblike dela pogosto temeljijo na pogodbah, ki formalno ne zagotavljajo pravic iz rednega delovnega razmerja, kar posamezniku prinaša negotovost, pomanjkanje socialne varnosti in negativne posledice za duševno ter fizično zdravje. Teoretični del naloge zajema pregled atipičnih oblik dela, opredelitev prekarne dela ter analizo pravic in ugodnosti, ki jih prekarni delavci niso deležni. V empiričnem delu naloge sem s pomočjo strukturiranih intervjujev raziskala, zakaj se posamezniki odločajo za prekarno delo, s katerimi težavami se soočajo in kako ta oblika dela vpliva na njihovo prihodnost.

Delo se navezuje tudi na cilje trajnostnega razvoja, predvsem na cilj 8 dostojno delo in gospodarska rast ter cilj 3 zdravje in dobro počutje, saj poudarja pomen varnega, stabilnega in človeka dostojnega dela kot temelja za posameznikovo zdravje, dostojanstvo in dolgoročno socialno vključenost.

KLJUČNE BESEDE: prekarno delo, atipične oblike dela, samostojni podjetnik, študentsko delo, pogodba o zaposlitvi, duševno zdravje, fizično zdravje, ugodnosti, socialna varnost, zaslužek, varnost

CILJI TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

ABSTRACT

I examine precarious work as an increasingly widespread employment, particularly among young people and vulnerable groups. It is often based on contracts that do not formally guarantee the rights associated with standard employment, which leads to insecurity, a lack of social protection, and adverse effects on mental and physical health. The theoretical part of the thesis includes a review of atypical forms of work, a definition of precarious work, and an analysis of the rights and benefits that precarious workers are typically denied. In the empirical part, I conducted structured interviews to explore why individuals choose precarious employment, their challenges, and how this form of work affects their future. The work also addresses sustainable development goals, particularly goal 8 (Decent work and economic growth) and goal 3 (Good health and well-being), by emphasising the

importance of secure, stable, and dignified employment as a foundation for individual well-being and long-term social inclusion.

KEY WORDS: precarious work, atypical forms of work, sole proprietor, student work, employment contract, mental health, psychological health, benefits, social security, earnings, security

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

KAZALO

1	UVOD	1
2	ATIPIČNE OBLIKE DELA	2
2.1	Oblike dela v Sloveniji.....	2
2.2	Navidezno samostojni podjetnik	2
2.3	Študentsko delo	3
2.4	Agencijsko delo	4
2.5	Podjemna pogodba in avtorska pogodba	4
3	PREKARNO DELO.....	5
3.1	Pojem prekarne delo	5
3.2	Pravice in ugodnosti, ki jih prekarni delavci niso deležni	7
3.3	Prekarno delo in zdravje.....	10
3.3.1	Negativne posledice prekarne delo	10
3.3.2	Duševno zdravje	12
3.3.3	Splošno zdravje	13
3.3.4	Psihoaktivne snovi.....	14
3.3.5	Vpliv na družino	15
4	EMPIRIČNA RAZISKAVA O PREKARNEM DELU V SLOVENIJI	16
4.1	Namen in cilji raziskave	16
4.2	Metodologija raziskave	16
4.3	Analiza vzorca in tematskih sklopov intervjujev	17
4.4	Ključne ugotovitve raziskave.....	18
4.4.1	Analiza na podlagi starosti	18
4.4.2	Analiza na podlagi spola.....	19
4.4.3	Analiza na podlagi delovnega sektorja.....	19
4.4.4	Celostna analiza	20
4.5	Omejitve ter priporočila za prihodnje raziskave.....	21
5	SKLEP.....	22
	SEZNAM KLJUČNE LITERATURE	23
	LITERATURA IN VIRI	24

KAZALO SLIK

Slika 1: Ekonomska stagnacija, funkcioniranje družine in vpliv na razvoj otrok.....	15
---	----

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vodila za izvedbo intervjuja.....	1
Priloga 2: Prepis intervjuja z osebo 1	3
Priloga 3: Prepis intervjuja z osebo 2	5
Priloga 4: Prepis intervjuja z osebo 3	7
Priloga 5: Prepis intervjuja z osebo 4	8
Priloga 6: Prepis intervjuja z osebo 5	9
Priloga 7: Prepis intervjuja z osebo 6	10
Priloga 8: Prepis intervjuja z osebo 7	11
Priloga 9: Prepis intervjuja z osebo 8	12
Priloga 10: Prepis intervjuja z osebo 9	13
Priloga 11: Prepis intervjuja z osebo 10	14
Priloga 12: Prepis intervjuja z osebo 11	16

1 UVOD

Ne spomnim se, da bi mi bila v času odraščanja kadarkoli predstavljena beseda prekarnost. Z njo sem se seznanila v 3. letniku dodiplomskega študija na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, ko sem spoznala osebe, ki so v tovrstnih zaposlitvah.

Skozi njihove razlage sem ugotovila, da je prekarno delo zelo pogosto, zlasti v določenih poklicnih skupinah ter med mladimi. Delodajalci se pogosto namenoma izogibajo zaposlovanju za nedoločen čas ter dajejo prednost sodelovanju v obliki zunanjega izvajanja storitev, četudi pogoji dela bolj ustrezajo redni zaposlitvi. Ob tem se pogosto zanemari položaj delojemalca, ki se znajde v negotovem delovnem razmerju, z nižjimi prihodki in prisotnim strahom pred izgubo zaposlitve. Večina oseb, katerih sem spoznala, katere opravljajo prekarno delo, delujejo kot samostojni podjetnik, čeprav njihovo delo sovпада z normativi stalne zaposlitve.

Cilj te naloge je raziskati, kakšne so značilnosti prekarne delo v Sloveniji, kakšne posledice ima prekarno delo na posameznika – tako v finančnem kot tudi v zdravstvenem smislu – in razumeti, zakaj se kljub tveganjem in nestabilnosti mnogi odločijo za takšno delo.

Osrednja raziskovalna vprašanja, na katera bom poskušala odgovoriti v svoji zaključni strokovni nalogi, so:

1. Zakaj posameznik sprejme prekarno delo?
2. Čemu se posameznik odpove ob vstopu v prekarno delo?
3. Kakšen vpliv ima prekarno delo na posameznika – finančno in psihološko?

Zaključna strokovna naloga je razdeljena na dva dela, in sicer najprej se osredotoča na teoretičen del, nato sledi empirična raziskava.

V teoretičnem delu najprej predstavim različne atipične oblike dela, ki se pojavljajo kot alternativa redni zaposlitvi, ter jih povežem z razvojem in razumevanjem prekarne delo. Sledi obravnavo pravic in ugodnosti, ki jih prekarne delavci pogosto nimajo v primerjavi z redno zaposlitvijo. Nato podrobneje opredelim kako takšna zaposlitev vpliva na posameznika

V empiričnem delu izvedem kvalitativno raziskavo s pomočjo strukturiranega intervjuja. Intervju je namenjen posameznikom, ki trenutno opravljajo prekarno delo v različnih oblikah, kot so študentsko delo, samozaposlitev ali pogodbeno sodelovanje. Namen raziskave je poglobljeno razumeti razloge za sprejem prekarne delo, vplive, ki jih ima takšna oblika zaposlitve na posameznika, ter kako se ti vplivi odražajo v njihovem vsakdanjem življenju, finančni varnosti in psihološkem počutju. V zaključku naloge

povzemam glavne ugotovitve, odgovorim na zastavljena raziskovalna vprašanja ter predstavim predloge in razmisleke glede možnih izboljšav položaja prekarnih delavcev.

2 ATIPIČNE OBLIKE DELA

2.1 Oblike dela v Sloveniji

V preteklih letih narašča število atipičnih in drugih oblik dela, vendar v Sloveniji je še vedno najpogostejša zaposlitev za nedoločen čas. Opazili so, da mladi v velikem številu opravljajo delo za določen čas (Laporšek, 2018).

Atipične oblike dela so že dolgo časa obravnavane v naši zakonodaji, vendar se skozi leta spreminja način in obseg uporabe posamezne oblike atipičnih pogodb o zaposlitvi. V preteklosti je bil glavni problem izrazita delitev med delavci z zaposlitvijo za nedoločen čas in tistimi, ki so imeli pogodbo za določen čas. Ta razlika dan danes še vedno obstaja, vendar je bil opažen porast drugih atipičnih vrst zaposlitev, predvsem agencijsko delo in zaposlitev za krajši delovni čas (Laporšek, 2018).

V praksi pogosto prihaja do atipičnih oblik dela, kjer posamezniki opravljajo delo v razmerju, ki po vsebini ustreza elementom delovnega razmerja, a formano niso zaposleni. Gre za osebe, katere opravljajo delo trajno, pod nadzorom delodajalca in po njegovih navodilih. Takšno delo se izvaja na podlagi civilnih pogodb, kot so podjemne ali avtorske pogodbe, prek študentskih napotnic ali kot samostojni podjetnik z dogovorom, o poslovnem sodelovanju. Kljub temu, da Zakon o delovnih razmerjih prepoveduje opravljanje dela na tak način, kadar so podani elementi delovnega razmerja, se takšna praksa zaradi različnih razlogov še vedno pojavlja in s tem spodkopava pravno varstvo, ki naj bi ga imel delavec kot šibkejša stranka (Antolič in drugi, 2020).

Pri atipičnih oblikah dela imajo delojemalci drugačne pravice, ki izhajajo iz rednega delovnega razmerja za nedoločen čas (Sindikat Mladi plus, 2017).

Poznamo še druga atipična dela, katera spodaj niso podrobneje opisana.

2.2 Navidezno samostojni podjetnik

Kot samostojni podjetnik lahko zaposluješ druge osebe, v Sloveniji prevladujejo podjetnik, kateri ne zaposlujejo. Med njimi najdemo osebe, katere so dejansko samostojne na trgu, tiste ki so ekonomsko odvisni od enega naročnika in tiste, ki izpolnjujejo merila za delovno razmerje in bi jih morali imenovati delavci (Antolič in drugi, 2020).

Ekonomsko odvisne osebe so samostojni podjetniki, ki sicer niso formalne podrejeni kot delavci, vendar so finančno odvisni na enega glavnega naročnika (Antolič in drugi, 2020).

Ekonomska odvisnost pomeni, da takšna oseba najmanj 80 odstotkov svojih letnih dohodkov pridobi od enega naročnika. Takšnim osebam je omogočeno dodatno pravno varstvo in sicer v 214. členu Zakona o delovnem razmerju, ki govori o prepovedi diskriminacije, uveljavljanje odškodninske odgovornosti, zagotavljanju plačila za delo, neutemeljenih odpovednih razlogih, zagotavljanju minimalnih odpovednih rokov, uveljavljanju odškodninske odgovornosti. Torej ima oseba določene pravice, kot če bi bila pri naročniku v delovnem razmerju (Kresnik, 2021).

Vendar pa te pravice ekonomsko odvisni osebi ne pripadajo samodejno. Da bi jih lahko uveljavljala, mora po koncu vsakega koledarskega ali poslovnega leta obvestiti svojega naročnika o tem, v kakšnih pogojih deluje. To pomeni, da mora naročniku predložiti ustrezne dokaze in podatke, ki omogočajo presojo, ali je dejansko ekonomsko odvisna od njega (Kresnik, 2021).

Navidezno samostojni podjetnik so osebe, kjer je mogoče prepoznati elemente delovnega razmerja in dejansko opravljajo delo v odvisnem razmerju. V praksi se pogosto pojavijo primeri, ko podjetje prenese določena dela ali dejavnosti na zunanje izvajalce – običajno na nekdanje zaposlene, ki nadaljujejo z opravljanjem istih nalog kot prej, vendar zdaj kot samozaposlene osebe. Včasih podjetje celo objavi razpis za delovno mesto, a namesto da bi z izbranim kandidatom sklenilo pogodbo o zaposlitvi, od njega zahteva, da se registrira kot samostojni podjetnik (to lahko napiše že v sami objavi). Prav tako obstajajo različna pogodbeno urejena sodelovanja s samozaposlenimi, kjer pa so jasno prepoznavni znaki delovnega razmerja. Zaradi tega, ker so te osebe formalno obravnavane kot samozaposlene, ne glede na dejanski način dela, so popolnoma izključene iz zaščite, ki jo zagotavlja delovno pravo (Antolič in drugi, 2020).

2.3 Študentsko delo

Študentsko delo opravljajo mladi, torej študenti in dijaki preko pooblaščen organizacije, kot je študentski servis in Mjob. To delo je občasno ali začasno, vendar je študentsko delo najpomembnejši vzrok prekarnega dela med mladimi. Kadar obravnavamo študentsko delo v okviru kolektivnih pogodb, je pomembno poudariti, da določeni študiji zahtevajo opravljanje strokovne prakse ali v primeru prejemanja kadrovske štipendije, zahteva od prejemnika opravljanje strokovne prakse (Bagari, 2018).

V primeru opravljanja dela preko študentske napotnice je študent vključen v sistem socialnih zavarovanj, delodajalec pa mora poskrbeti za varno delovno okolje. ZUJF-C je pri tem imel velik vpliv, saj je določil minimalno bruto urno postavko in vključil študente v začasno in občasno delo dijakov in študentov v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje za poškodbe pri delu in poklicne bolezni. Delodajalec pri tem ni zakonodajno zavezan k temu, da študentu povrne stroške prevoza ter hrane (Bagari, 2018).

Do prekarnege dela pride zelo hitro v sklopu študentskega. Do tega pride, kadar se delo opravlja zunaj meja, ki jih določa namen študentskega dela kot začasne in občasne pomoči (Bagari, 2018).

Delodajalci velikokrat nadomeščajo redna delovna mesta s študentskim delom. Razlog zato so predvsem nižji stroški, torej ni potrebno plačevati malice, prevoza, nadomestila za odsotnost in drugi stvari, ki so potrebne v redni zaposlitvi. Poleg tega se lahko sodelovanje s študentom lahko prekine kadarkoli brez utemeljitve (Sindikat Mladi plus, 2017).

2.4 Agencijsko delo

Delojemalec sklene pogodbo o opravljanju dela z agencijo. Ta pa svojim zaposlenim omogoča delo v drugih podjetjih. Delojemalec torej sklene pogodbo z agencijo, opravlja pa delo pri podjetju, kjer je agencija dogovorjena za delo. Torej imamo trikotnik zaposlitve, kjer imajo udeleženci različne moči. Delojemalec je navadno v ranljivi situaciji, med tem ko je podjetje ter agencija na višjem položaju, odločajo o načinu dela, plačilo ter delovne pogoje. Tak način delovnega razmerja povzroča težave, ker imajo vsi vpleteni različne, pogosto nasprotujoče si interese. Podjetje, ki išče delovno silo, si prizadeva za čim manjše obveznosti do zaposlenih. Posredniška agencija, ki te delavce zaposluje, se osredotoča na prodajo svojih storitev in čim večji dobiček. Po drugi strani pa si delavci želijo stabilnosti in varnosti, ki ju prinaša redna zaposlitev (Kovač in drugi, 2021).

2.5 Podjemna pogodba in avtorska pogodba

Podjemna pogodba se sklene, kadar se podjemnik ter naročnik dogovorita, da podjemnik opravi določeno plačano delo za podjetje oz. naročnika. Skleni se ko gre za določen posel, kot je izdelava ali popravilo določene stvari, določeno umsko ali telesno delo. Predvsem gre za fizično delo, občasno ali enkratno delo. V primeru, da naročnik želi, da podjemnik ustvari ali naredi individualno intelektualno stvaritev se sklene avtorska pogodba (Sindikat Mladi plus, 2017).

To so intelektualne stvaritve s področja književnosti, znanosti ter umetnosti, katere so izražene na različne načine. Sem sodijo npr. avdiovizualna dela, likovna dela, arhitekturna dela, govorjena dela, pisana dela, in druge (SPOT, 2023).

V nadaljevanju zaključne strokovne naloge bomo bolj podrobno si pogledali prekarno delo in njen pomen.

»Slovenski slovar knjižnega jezika besedo prekaren obravnava kot 1. nanašajoč se na negotovo, navadno slabo plačano začasno zaposlitev: prekarni delavec; prekarna zaposlitev; mladi potrebujejo redno zaposlitev, ne pa več oblik prekarnege dela« (Fran, brez datuma).

3 PREKARNO DELO

3.1 Pojem prekarne dela

Sodobni način življenja se je močno spremenil v primerjavi s preteklostjo, kar se posledično odraža tudi v spremembah na trgu dela.

V družbeno – političnem kontekstu smo besedo prekarnost prvič zasledili v antičnem Rimu. Z izrazom so opisovali specifično družbeno skupino, kateri posamezniki so bili pravno formalno svobodni, torej imeli so pravice državljana. Vendar niso imeli lastniško pravico nad zemljo, kjer so živeli. Posledično so bili odvisni od volje veleposestnikov, katerim so plačevali, da so lahko živeli in pridelovali hrano na njihovi zemlji. Z veleposestnikom niso imeli pravno zavezujočih pogodb, kadar je prišlo do gospodarskih in političnih sprememb ali se je spremenila volja veleposestnika, so lahko zgubili vse. V resnici niso bili svobodni. Celotna situacija jih je postavljala pod veliko stresa in pritisk, njihov položaj bi lahko enačili s položajem današnjega prekarne delavca (Poglajen, 2017).

Ob koncu 20. stoletja je kapitalizem postal prevladujoči družbeno-ekonomski sistem. Kater je vplival na slabenje socialne države, uničenje samoupravnih mehanizmov participacije, izključevanje in družbeno negotovost, privatizacijo, rast neenakosti družbenih razredov ter brezposelnosti. Kapitalizem temelji na presežni vrednosti, do katerega lahko pridemo z zmanjševanjem stroškov dela in vhodnih stroškov. Poleg tega se je okrepil odnos podrejenosti, kar je privedlo do večjega izkoriščanja, saj je bil v proizvodno verigo vpeljan tržni odnos. Lastnost, ki pelje podjetja k višjemu dobičku, je fleksibilizacija, katero je potrebno vpeljati na različnih področjih. Iz sistema polne zaposlenosti je bil prehod v fleksibilno-pluralne podzaposlenosti, kamor sodijo tri fleksibilnosti: fleksibilizacija kraja – delo iz druge lokacije, fleksibilnost delovnega časa - deljeni čas, skrajšan ter drsni delovni čas in fleksibilizacija delovne pogodbe. Delodajalci bi najraje zaposlovali delovno silo le, ko jo potrebujejo, ob prenehanju potrebe po njej pa bi jo brez dodatnih komplikacij odpustili. Fleksibilizacija dela pripelje do večjega razmaha nestandardnih oblik dela, kar prevede posledično do prekarne oblik dela (Turšič, 2012).

»Do pomembnih razlik v interpretaciji prekarne pride, ko jo prenesemo v sodobno družbo. Opredelitev je namreč odvisna tako od družbenih specifik okolja, v katerem je nastala, kot od pogledov in prepričanj človeka, ki se opredeljevanja loti. Profesorica dr. Valentina Franca s Fakultete za management v Kopru opozarja, da je pojem mogoče razumeti na dva elementarna načina« (Poglajen, 2017).

Prvi način razumevanja prekarne dela je, da se kot prekarno delo štejejo vse oblike zaposlitve, kjer je posameznik prepuščen delovanju trga ter nima zagotovljenih osnovnih pravic iz delovnega razmerja, kot na primer minimalna plača, regres ali pravica do letnega dopusta. V ta ozek okvir prekarne dela spadajo tisti delavci, ki opravljajo delo na podlagi civilnih pogodb ali kot samostojni podjetniki (Poglajen, 2017).

Po drugem načinu razumevanja prekarnosti, kjer je veliko širši pogled, sem sodijo vse oblike dela, katere posamezniku ne zagotavljajo enake varnosti, kot bi jo imel v primeru zaposlitve za nedoločen čas. Poleg samostojnih podjetnikov in zaposlenih po civilnih pogodbah sem spadajo tudi agencijski delavci, delavci za določen čas in skrajšan delovni čas. Te delavci so veliko bolj zaščiteni v primerjavi s samostojnimi podjetniki, vendar je njihov položaj v odnosu do delodajalcev v vsakem primeru šibkejši, kot položaj zaposlenih za nedoločen čas. Pri tovrstnih zaposlitvah delavci želijo vedno preiti v delo za nedoločen čas, kar pomeni, da so se pripravljene bolj prilagajati zahtevam delodajalca, delati več in svoje zdravje postaviti na kocko (Poglajen, 2017).

Vsem je skupno, da prekarnost ne sovпада s soglasjem o človeka dostojnem življenju. Zato lahko rečemo, da je prekarnost razprava o kakovosti življenja. Prekarizacija ima negativen vpliv, tako na posameznika kot tudi na družbo. Pri posameznikih lahko zaznamo psihološke probleme, neuspešnost v družbenih vlogah ali njihovo odlašanje, revščina zaposlenih, poslabšanje zdravja mladih in otrok. Medtem ko v družbi lahko opazimo povečanje kriminala, dohodkovno neenakost, nasilje, demokratični primanjkljaj ter rast avtoritarnih in ekstremnih političnih opcij, dohodkovna neenakost in povečanje javnozdravstvenih problemov (Kanjua Mrčela in Ignjatović, 2015).

Prekarno delo enačimo z negotovim delom in delom po milosti, kajti ne moremo zadovoljiti osnovnih človekovih potreb, predvsem v materialnem smislu. Rodgers navaja štiri dimenzije prekarnega dela in to so negotovost, nadzor nad delom, zavarovanje in prihodek. Delo katerega opravljamo je negotovo, saj je navadno visoko tveganje za izgubo službe ter delo je kratkotrajno. Delavec ima manjši nadzor nad delom, nad delovnimi pogoji, hitrostjo dela, krajem dela, plačo in drugi elementi. Posledično je delo, katero opravlja bolj negotovo in nevarno. Tretja dimenzija je zavarovanje, kamor sodijo pravice delavcev in socialna varnost. Natančneje sem sodijo brezposelnost, pokojnina, nadomestilo bolniške, zdravstveno zavarovanje in druge pravice. Zadnja dimenzija je prihodek, saj nižji prihodek prinaša večjo nevarnost za revščino, negotove socialne razmere, večjo socialno ali ekonomsko ranljivost in celo negotovosti na socialnem področju (Turšič, 2012).

Atipična dela so zaposlitev za krajši delovni čas, delo za določen čas – začasno delo, zaposlitev prek agencije za posredovanje dela, podjemna pogodba ali pogodba o delo, avtorska pogodba ali honorarno delo, delo preko javnih del, podzaposlitev, študentsko delo in samostojni podjetnik. Navadno gre za preplet teh bolik zaposlitve (Turšič, 2012).

Rodgers je izpostavil 3 skupine ljudi ,za katere je največ možnosti, da pristanejo v takšnem delu, in sicer to so ženske, mladi in osebe z nižjo izobrazbo. Medtem ko veliko avtorjev hkrati poudarja problem prekarne zaposlitve, s katerimi se soočajo tujci oz. migrante in starejše osebe (Turšič, 2012).

Glavne značilnosti prekarnega dela, ki se pojavljajo v vseh opredelitvah, so predvsem delo z nizkim plačilom, negotovostjo, kratkotrajnostjo, brez socialnega varstva ter zakonskih

določil ali pa so pomanjkljivi in imajo pustijo posledice na posameznikovo življenje, kot je družina, finančne stiske, stres ter negotovo prihodnost (Turšič, 2012).

Nizek dohodek, kateri se iz leta v leto ne zvišujejo, nadure ter nočno delo katero ni plačano, neplačevanje prispevkov za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, posledično vodijo k povečanju tveganja za slabše zdravstveno stanje. Veliko podjetij temeljijo na sistemu nadurnega dela, ki je navadno neplačano in poteka izven predpisanega delovnega časa. Vendar so študije razkrile, da takšen način dela vodi v utrujenost, zmanjšanemu zadovoljstvu pri delu in povečuje tveganje za izgorelost. Medtem ko nadurno delo vodi k zmanjšanju prostega časa, kar negativno vpliva na družinske odnose ter na zdravstven vidik - tako kot na telesni kot psihološki vidik (Turšič, 2012).

3.2 Prave in ugodnosti, ki jih prekarni delavci niso deležni

V poročilu o nestandardnih oblikah zaposlitve je mednarodna organizacija dela odkrila 7 področij negotovosti, povezanih s prekarim delom:

1. Varnost zaposlitve
2. Zaslužek oz. plačilo
3. Delovni čas
4. Varnost in zdravje pri delu
5. Pokritost s socialno varnostjo
6. Usposabljanje
7. Zastopnost in druge temeljne delavske pravice (Antolič in drugi, 2020).

Negativne posledice nestandardnih oblik dela ne vplivajo le na delavce, temveč tudi vpliva na družbo in na podjetja (Antolič in drugi, 2020).

Delodajalec se pri zaposlitvi novega delavca zaveže k plačevanju določenih stroškov iz dela. Vsakemu delojemalcu pripada plača, nadomestilo za odsotnost iz dela ali porodniška, stroški izobraževanja ter uvajanja. Odvisno od podpisane pogodbe o zaposlitvi, vendar v primeru odpustitve se mora tudi plačati nadomestilo ob brezposelnosti. Med drugim delojemalcu pripadajo različni prispevki, kateri se prištejejo k bruto plačilu. To so prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje, prispevki za starševsko varstvo, socialno varnost in za poškodbe pri delu. Z vplačevanjem obveznega zavarovanja se pridobi pravico do pokojnine ter pravico do invalidskega zavarovanja, dodatne in druge pravice. Poleg tega ima delojemalec pravico do rednega dopusta ter regresa, bolniške in porodniškega dopusta, očetovskega dopusta, zakonsko omejen delovni čas, povrnitev stroškov prevoza in prehrane, ureditev nadur, prispevkov za pokojninsko ali zdravstveno zavarovanje (Turšič, 2012).

V primeru prekarne dela delojemalcu številne pravice ne pripadajo, saj niso v delovnem razmerju za nedoločen čas. Ko oseba vstopi v prekarano zaposlitev se odrečejo vsem zgoraj

naštetim delavskim pravicam, kot so stroški prevoza in prehrane, bolniška in porodniški dopust, zakonsko omejen delovni čas in druge pravice (Turišič, 2012).

»Pravne oblike teh odnosov so različne, za vse pa je značilno, da delodajalcu omogočajo zmanjševanje stroškov, ki bi jih sicer imel z delovno silo« (Turišič, 2012).

Tveganja se povečajo, kadar ni omejitev pri prenehanju zaposlitve in odpuščanju delavcev oz. so te omejitve zelo majhne. Pri zaposlitvah za določen čas, začasnem delu prek agencij ter pri (navidezni) samozaposlitvi pogosto ni pravne zaščite, zato delavci niso zaščiteni pred izgubo zaposlitve. Delodajalcev v teh primerih niso dolžni navesti utemeljenih razlogov za odpoved, poleg tega ne veljajo odpovedni roki in druga varovala, katera so značilna za redno zaposlitev. Raziskave so pokazale, da delavci manj preferirajo visoko plačilo v primerjavi z občutkom varnosti (Antolič in drugi, 2020).

Kot sem predhodno omenila so prekarani delavci prikrajšani za določene pravice, nekatere pravice med drugim tudi vplivajo na višino letnih plačil. Finančni vidik je odvisen od vrste zaposlitve, torej ali je agencijsko delo, podjemna pogodba, avtorska pogodba ali katera druga zaposlitev.

Iz vidika ekonomske teorije bi morali nestandardni delavci imeti višje ali nižje plačilo v primerjavi s standardnimi delavcem. Razlike v plačilu pri podobnem delu navadno pridejo, kadar zaposlujejo periferni kader in jim namenoma ponujajo nižje plače. Medtem ko nam teorija kompenzacijskih razlik pravi, da bi zaradi vrste dela, katera prinaša večjo nestabilnost in negotovost glede prihodnjih dohodkov, morali biti plačani več. Višje plačilo za takšno vrstno delo bi privabilo več delojemalcev. Kakšno plačilo prejemajo delavci, ki opravljajo nestandardizirano delo je odvisno o značilnosti delovnega mesta ter od delodajalca. Na posameznikovo višino plačila vpliva več dejavnikov, kot je starost, spol, status državljanstva ter izkušnje, te dejavniki dajejo posamezniku pogajalsko moč. V nekaterih državah ima pomembno vlogo zakonodaja. Npr. v Avstraliji imajo delojemalci, ki opravljajo nestandardno obliko dela, prejmejo poseben dodatek kater služi kot nadomestilo za to, ker niso upravičeni do plačanega dopusta ali bolniške. Medtem ko delavci z določenim časom zaposlitve v Kambodži prejmejo 5 odstotno izplačilo ob koncu pogodbe (ILO, 2016).

Nestandardne oblike dela spremljajo tudi posebnosti na področju delovnega časa. Strokovnjaki so prepoznali 3 ključne razlike, ki jih ločujejo od standardnih oblik dela. Nestandardne oblike dela pogosto vključujejo daljši delovni čas z nadurami, potrebna je večja intenzivnost pri delu in prisoten je prezentizem. Prezentizem se pojavi, kadar zaposleni kljub bolezni ter izčrpanosti prihajajo opravljati svoje delovne naloge. Delojemalci opravljajo več delovnih nalog, katere bi bile navadno razporejene na več delovnih mest. Prisotnost nerednih, nepredvidljivih in netipični delovnik (ILO, 2016).

Tudi same raziskave so potrdile resničnost zgoraj navedenih lastnosti delovnega časa nestandardnih oblik dela. Delojemalci v Švici, ki opravljajo delo za nedoločen čas, opravijo več nadur, katere med drugim niso plačane v primerjavi z redno zaposlenimi delojemalci.

Večje število opravljenih delovnih ur opazimo tudi pri delojemalcih v Aziji. Eni izmed najbolj izpostavljenih oseb prekomernemu delu in naduram so pogodbeni delavci, ki opravljajo delo v globalnih dobavnih verigah. Pogosto so pod pritiskom, da se ustrezno odzivajo na zahteve trenutnega povpraševanja, volatilnih pogodb o dobavi in sezonskega povpraševanja. Posledično imajo takšni delavci pogosto nadure, ki segajo tudi med praznike, poleg tega se pogosto posega v njihovo pravico do bolniške odsotnosti ter dopusta (ILO, 2016).

Zaradi slabega plačila si delojemalci v nestandardnih zaposlitvah ne morejo privoščiti samo enega dela, temveč so prisiljeni opravljati več del hkrati. Migranti so pri tem posebej ranljivi. Pogosto so prisiljeni delati več ur, kot je zakonsko dovoljeno, v nekaterih primerih tudi dela katerega opravijo ne dobijo plačanega (ILO, 2016).

Dolg in neenakomeren delovni čas vpliva na varnost pri delu in zdravje delavca, še bolj opazno je to pri delavcih v nestandardni obliki dela. Poznamo 4 glavne vrste tveganj v povezavi z nestandardnim delom in to so, poškodbe in nesreče, tveganje za duševno zdravje ter nadlegovanje, izpostavljenost slabšim delovnim razmeram in utrujenost (ILO, 2016).

Mednarodne raziskave so pokazale, da je stopnja poškodb med začasnimi in agencijskimi delavci znatno višja kot pri redno zaposlenih. Tudi v primerih, kjer redno zaposleni delavci delajo tik ob nestandardnih delavcih, so poškodbe večkrat zabeležene pri nestandardnih delavcih (ILO, 2016).

Osebe katere delajo na podlagi pogodbe o poslovnem sodelovanju in samostojni podjetnik se morajo vključiti v socialno zavarovanje. V Sloveniji poznamo štiri socialna zavarovanja in to so starševsko in za primer brezposelnosti, pokojninsko in invalidsko, ter zdravstveno zavarovanje. V primeru redne zaposlitve, delodajalec to uredi namesto tebe in se socialno zavarovanje odšteje od bruto plačila. Medtem ko v tem primeru si morajo delojemalci sami plačevati prispevke za socialno varnost, kjer se ne glede na dejansko dosežene prihodke mora plačati zakonsko določena minimalna osnova za plačilo prispevkov. S plačevanjem prispevkov imajo samozaposleni zagotovljene minimalne pravice (Antolič in drugi, 2020).

Izobraževanje in usposabljanje sta zelo pomembna za delojemalca, saj se s tem njihovo znanje in spretnosti izboljšujejo. Poleg tega lahko delojemalec na podlagi njegovega znanja in spretnosti zahteva višje plačilo, razvija svojo kariero in preide v standardno obliko zaposlitve (ILO, 2016).

V literaturi ni konkretnih razprav ali zaposleni v prekarnih oblikah dela slabše izobraženi in imajo manj dostopa do usposabljanja na delovnem mestu. Trenutno živimo v času, ko e tehnologija hitro spreminja in posodablja, zato je ključnega pomena, da se konstantno izobražujemo. Kajti pomanjkanje volje za nadaljnjo izobraževanje lahko negativno vpliva na prihodnjo zaposlitev. Navadno delojemalci, kateri delajo za nedoločen čas, prejmejo slabše plačilo, vendar vseeno namenijo delu več časa posledično imajo manj prostega časa.

Posledično želijo preostanek svojega časa želijo počivati in delati druge aktivnosti, ne pa ga nameniti le za izobraževanje in usposabljanje (Kovač in drugi, 2021).

V primeru agencijskega dela je izobraževanje v slovenski zakonodaji obravnavan. Posamezniki se mora z agencijo pisno dogovoriti o izobraževanju, izpopolnjevanju in usposabljanju v času napotitve. Ureditev bi se morala dopolniti, da v času posameznih napotitvami imajo uporabniki možnost do vključitve v usposabljanje in izobraževanjem (Antolič in drugi, 2020).

»Pravica do sindikalnega združevanja in kolektivnega pogajanja je ena od temeljnih pravic na področju dela. Zanje velja, da so univerzalne in veljajo za vse delavce ne glede na vrsto pogodbenega razmerja, vključno tudi za tiste v nestandardnih oblikah dela« (Antolič in drugi, 2020).

V primeru agencijskega dela imajo delavci v času trajanja zaposlitve pri njih pravno formalne priznane sindikalne pravice. Vendar so študije pokazale, da se težje uveljavljajo kot v primerjavi z delavci v standardnih zaposlitvah. Opaženo je bilo, da so zelo slabo sindikalno zastopani, saj nimajo stalnega delodajalca oz. delovnega mesta, občasno so tudi opazili napetosti med agencijskimi delavci ter redno zaposlenimi. V skladu s slovensko zakonodajo se delavci zaposleni preko agencij niso vključeni v kvoto za izbor sveta delavcev. Poleg tega nimajo pravice voliti ali kandidirati zanj v okviru podjetja, kjer opravljajo delo (Antolič in drugi, 2020).

3.3 Prekarno delo in zdravje

3.3.1 Negativne posledice prekarnega dela

Prekarno delo kot tudi brezposelnost negativno vplivata na socialno-ekonomski položaj posameznika v različnih življenjskih obdobjih, kar posredno vpliva na zdravstveno stanje oz. povečuje tveganje za nastanek bolezni (Kovač in drugi, 2021).

Negotova zaposlitev in nezadostno plačilo, ki ne zadošča za dostojno življenje, lahko pri delojemalcu povzroči občutek ujetosti in nemoči. Kot tudi brezposelnost, katera lahko vodi v socialno izključenost. Pri prekarne delu je ključni dejavnik čas, navadno so take zaposlitve začasne, nepredvidljive, presegajo število delovnih ur, kar posledično povzroči poseganje v prosti čas in s tem vpliva na posameznikovo zdravje (Kovač in drugi, 2021).

Teorija vseživljenjskega pristopa ima 2 modela, ki razlagata kako socialno-ekonomski položaj in izguba službe vplivata na zdravje na prihodnja življenjska obdobja. Prvi model opisuje, da izguba službe ob vstopu na trg dela neposredno vpliva na posameznikovo zdravje, katere posledice so dolgotrajne. Najprej se pojavijo težave na področju duševnega zdravja, nato pa se razširijo tudi na telo. Medtem ko drugi model temelji na kroničnem stresu, če se pojavi že v zgodnji fazi življenja. Mladi na vstopu na trg dela so posebej temu

izpostavljeni, saj so nestalna in negotova dela pogostejša. Občasno tudi preidejo v stalne oblike zaposlitve (Kovač in drugi, 2021).

Oblika zaposlitve determinira na zdravje, kar je bilo raziskano v večih raziskavah bolj natančno na splošno zdravje, število poškodb pri delu, bolniška odsotnost, duševno stanje kar so ugotavljali v številnih raziskavah. Med drugim način dela in pogoji zaposlitve ne vplivajo samo na delojemalca, vendar tudi na njegovo družino (Antolič in drugi, 2020).

Daljšje stanje negotovosti negativno vpliva na zdravje ter vodi v poslabšanje splošnega, duševnega zdravja in kroničnega stresa. Prekarno delo je ne le zaradi negotovosti škodljivo, vendar tudi zaradi tega ker osebe v delovnem razmerju ponavadi opravljajo težja in nevarnejša dela, pogosteje opravljajo več ponavljajočega se dela in so izpostavljeni večjim dinamičnim delovnim obremenitvam (Kovač in drugi, 2021).

Dolgotrajna negotovost, katero zaznamo pri prekarnih delavcih, lahko vodijo do kroničnega stresa, kar predstavlja eno ključnih zdravstvenih tveganj za te delavce. Dolgotrajna izpostavljenost stresu sproži povečano izločanje glukokortikoidnih hormonov, kar povzroči oslabitev imunskega sistema, povečanje telesne teže, razpoloženske motnje, višji krvni pritisk in druge zdravstvene težave (Antolič in drugi, 2020).

Ključni dejavnik, ki prispeva k negativnim učinkom dela na zdravje, je neravnovesje med zahtevami in stopnjo nadzora na delovnem mestu. Dela, pri katerih je nadzor nad izvajanjem nalog omejen, vendar so prisotni visoki nivoji psihičnega stresa, predstavljajo največje tveganje za zdravje. Prekarne oblike zaposlitve prav tako škodljivo vplivajo na zdravje, saj pomanjkanje ekonomskih in socialnih koristi otežuje zadostno zadostitev osnovnim potrebščinam in ohranjanje zdravega ravnovesja med delom in družinskim življenjem. Po navadi zaradi urnika dela ter dela v ne jutranjih izmenah težko ohranijo stike in si težje organizirajo celoten dan (Kovač in drugi, 2021).

V raziskavah, ki proučujejo vpliv prekarnega dela na zdravje, številni avtorji izpostavljajo dvosmerno povezanost med prekarnimi oblikami zaposlitve ter splošnim in duševnim zdravjem posameznika. Posamezniki z duševnimi motnjami imajo manjše možnosti za zaposlitev, običajno prejemajo nižje plače, so manj produktivni in pogosteje odsotni z dela. Duševne težave torej otežujejo njihovo iskanje stalne zaposlitve za nedoločen čas (Kovač in drugi, 2021, str. 565).

Benavides je s sodelavci leta 2000 objavil raziskavo, v kateri je sodelovalo 15.146 zaposlenih iz 15 različnih evropskih držav tistega časa. Vsi udeleženci so bili starejši od 15 let. Raziskava je bila izvedena v obliki strukturiranih intervjujev, njen namen je bil preučiti povezave med različnimi vrstami zaposlitve in 6 samoocenjenimi kazalniki zdravja, ob upoštevanju vpliva demografskih spremenljivk, posameznikovih delovnih pogojev in štirih spremenljivke kot kazalniki posamezne države. Te kazalniki so bili povprečna letna stopnja brezposelnosti, delež začasnih pogodb v % vseh pogodb, izdati za socialno zaščito v % bruto

domačega proizvoda po tržnih cenah in bruto nacionalni dohodek na prebivalca (Benavides in drugi, 2000).

V raziskavi so bile glavne neodvisne spremenljivke 9 vrst zaposlitve, katere so bile razdeljene na naslednje kategorije zaposlitve (Benavides in drugi, 2000):

1. mali delodajalci (od 1 do 9 zaposlenih),
2. nedoločen čas s polnim in krajši delovnim časom,
3. določen čas s polnim in krajšim delovnim časom,
4. samostojni podjetniki brez zaposlenih,
5. podjetne pogodbe.

Raziskava je pokazala, da so osebe v negotovih oblikah zaposlitve pogosteje poročale o nezadovoljstvu pri delu, utrujenosti, bolečinah v križu in mišicah kot v primerjavi stalne zaposlitve. Med tem ko je bila bolniška odsotnost in stres višje zabeležena pri osebah s stalno zaposlitvijo. Bolniško odsotnost so povezali z stopnjo varnosti zaposlitve, posledično so v raziskavi imeli nižjo odsotnost samostojni podjetniki, mali delodajalci in prekarani delavci. Rezultati glede stresa so bili nekoliko nedosledni. Majhni delodajalci in samozaposleni s polnim delovnim časom so bistveno pogosteje poročali o povečanem stresu v primerjavi s stalno zaposlenimi za polni delovni čas. Nasprotno pa so samozaposleni s krajšim delovnim časom ter osebe s pogodbami za določen čas in začasnimi zaposlitvami precej redkeje poročali o stresu. Največ negotovih zaposlitev so v raziskavi zabeležili v državah, kjer je bilo več brezposelnih in več zaposlenih za določen čas, hkrati pa manj socialne pomoči in nižji narodni dohodek (Benavides in drugi, 2000).

3.3.2 Duševno zdravje

Delovno okolje pa med drugim tudi vpliva na posameznikovo duševno zdravje. Na naše duševno zdravje pozitivno vpliva časovna strukturiranost, socialna identiteta in stik, organizacija vsakodnevnega življenja, vključenost v načrtovanje in izvajanje aktivnosti na delovnem mestu. Zaposlen mora imeti občutek, da sodelujejo pri odločanju, prevzem odgovornosti za narejene odločitve. Predvsem pa ustrezno plačilo (Antolič in drugi, 2020).

Kadar imajo zaposleni prevelik obseg dela, ni podanih jasnih navodil, ne sodelujejo pri odločitvah, zadane imajo previsoke cilje, občutek negotovosti glede delovnega mesta in opravljajo delo, kjer so izolirani od drugih, nastane stres, ki vodi v slabo duševno stanje (Antolič in drugi, 2020).

Mnogi povezujejo negotove oblike zaposlitve z duševnimi motnjami, kot so depresija, tesnoba in povečanje samomorilnosti. Prekarni delavci imajo navadno enak obseg dela kot redno zaposleni, samo da imajo še dodaten strah pred izgubo zaposlitve in slabo podporo na delovnem mestu, kar še dodatno povečuje duševne motnje. Zaradi prezentizma oz. redke odsotnosti z dela zaradi bolezni, ostanejo duševne motnje ne odkrite in posledično so ne

ozdravljene. V longitudinalnih raziskavah so odkrili, da se naše duševno stanje poslabša, dlje kot smo izpostavljeni negotovosti glede dela, dolgotrajna negotovost pa deluje kot kronični stresor (Antolič in drugi, 2020).

Prekarni delavci imajo slabše možnosti za napredovanje in imajo slabše delovne pogoje, ki so občasno celo pod minimalnimi standardi. Tisti, ki delajo v polnem delovnem času, so bolj pod stresom, imajo slabše samoocenjeno zdravje in pogostejše kadijo (Antolič in drugi, 2020).

3.3.3 Splošno zdravje

Raziskave so pokazale močno povezavo med negotovim delom in slabim samoocenjenim zdravjem. "Najvišjo samoocenjeno obolevnost imajo delavci, ki so dolgo v negotovih delovnih razmerah." Kajti delavci v negotovem delovnem razmerju, agencijski in priložnosti delavci, saj je dobro počutje pri ljudeh z različnimi oblikami zaposlitve povezano s stopnjo sodelovanja (Antolič in drugi, 2020).

Za prekarne delavce so skozi raziskave ugotovili, da obiščejo zdravnika redkeje, se manjkrat udeležijo preventivne preglede in se redkeje udeležujejo presejalnih programov za zgodnje odkrivanje raka (Antolič in drugi, 2020).

"Negotovost dela je bila povezana s slabim samoocenjenim zdravjem, motnjami spanja, kronično nespečnostjo, utrujenostjo, migrenskimi glavoboli, prehladi in kostno-mišičnimi obolenji. Izguba delovne gotovosti je povezana s povečanim tveganjem za večjo samoocenjeno morbidnostjo, slabšim samoocenjenim zdravjem in dolgotrajnimi obolenji" (Antolič in drugi, 2020).

Ugotovitve raziskav kažejo, da k določenim zdravstvenim težavam, povezanim s takšnim delovnim statusom, pomembno prispevata tudi pomanjkanje socialne podpore ter slabši socialno-ekonomski pogoji v gospodinjstvu. Zaradi spreminjajočih se družinskih in gospodinjstvih vlog je očiten vpliv zaposlitvenega statusa tudi na ta vidik življenja. Raziskave potrjujejo, da ima tako brezposelnost kot prekarno delo primerljiv negativen učinek na zdravje, kar še dodatno poudari pomen stabilne in kakovostne zaposlitve (Antolič in drugi, 2020).

Prav tako so podatki pokazali, da je začasna oblika zaposlitve povezana z večjim tveganjem smrtnosti v primerjavi s stalno zaposlitvijo, a še vedno z manjšim tveganjem kot v primeru brezposelnosti. Prehod iz začasne v stalno zaposlitev pa se povezuje z zmanjšano verjetnostjo za poslabšanje zdravja ali povečano smrtnost (Antolič in drugi, 2020).

3.3.4 Psihoaktivne snovi

Pri negotovem delu se pojavlja stres, strah, depresija ter zavrnitev, kateri so lahko močno poudarjeni zaradi finančne stiske. Ta negotovost povečuje možnost nastanka razvoja odvisnosti, posebej kadar posameznik nima močne upore družine in prijateljev. Vse te kombinacije dejavnikov pripeljejo posameznika, da svoje težave reši z psihoaktivnimi snovmi, kot je kajenje, alkohol ali droge (Antolič in drugi, 2020).

Posamezniki razrešujejo svoje stiske in težave na različne načine, vendar v raziskavi o povezanosti odvisnosti z brezposelnostjo si ugotovili, da je pri zaposlenih nižji delež odvisnih od alkohola ali drog kot pri brezposelnih (Antolič in drugi, 2020).

Posamezni dejavniki kot o nevarno delovno okolje, količina dela, prekarnost in socialna podpora vodijo k različnim oblikam uživanja alkohola. V raziskavah so ugotovili, da delavci kateri opravljajo nevarna dela pogosteje dolgotrajno škodljivo uživajo alkohol. Medtem ko je opijanje pogosteje povezano s prekarim delom. Umrljivosti v povezavi z alkoholom je 2x pogostejša pri začasno zaposlenih, kot pri stalno zaposlenih. Med drugim so ugotovili, da je prekarjih kadilk več, posledično je tudi umrljivost 3x višja v povezavi z rakom (Antolič in drugi, 2020).

Stres v kombinaciji z negotovim delovnim mestom vodita k ne zdravemu vedenju, kot sta kajenje in alkohol. Po drugi strani pa osebe, ki ne vodijo aktivnega življenjskega sloga, redkeje pridobijo redno zaposlitev. V raziskavah so ugotovili, da so prisotne razvite oblike zasvojenosti v večjem deležu pri brezposelnih kot pri zaposlenih. Kadar posameznik postane zasvojen se mu možnosti za stabilno zaposlitev bistveno zmanjšajo. Nezdrav življenjski slog je lahko tako posledica nezadovoljivih zaposlitvenih razmer, lahko pa tudi eden od vzrokov, zakaj posameznik ostaja v negotovih oblikah dela. Odvisnost, ki se lahko razvije kot odziv na kronično negotovost, predstavlja dodatno oviro pri iskanju stabilne zaposlitve. Takšni posamezniki se težje zaposlijo za nedoločen čas, v primeru, da dobijo delo preko začasnih pogodb ali agencij, jih zaradi zasvojenosti pogosto ne sprejmejo za stalno zaposlitev. Tako se posameznik pojavi v začaranem krogu, katera je težko prekiniti, kajti produktivnost s trajanjem odvisnosti se vedno bolj manjša. Identična zgodba je pri uživanju drog. Nadzor nad uživanjem alkohola in promocija zdravja na delovnem mestu se težje izvaja pri zunanjih delavcih (Antolič in drugi, 2020).

Kajenje se v veliki večini pojavi, kadar nimamo nadzora nad lastnim življenjem, kronični stres in družbene izolacije. Psihološke stiske, katere so zlasti prisotne pri brezposelnosti ali za prekarno delo, vodijo k želji po lajšanju stresa, kar pa vodi k kajenju. Z višanjem nivoja stresa se tudi poveča količina cigaretov na dan. Za nikotin je dokazano, da zmanjšuje tesnobo in napetost, povezan je tudi s socialno podporo (Antolič in drugi, 2020).

Brezposelnost in negotova zaposlitev sta tudi povezana s povečanim tveganjem za odvisnost od interneta, kjer želijo hitro zaslužiti s pomočjo iger na srečo. Na družbenih omrežjih pa

iščejo socialne stike in podporo. Internet pogosto zlorablja pod pretvezo, da iščejo zaposlitev, medtem si pa z njim samo krajšajo prosti čas (Antolič in drugi, 2020).

3.3.5 Vpliv na družino

Kot sem predhodno omenila, prekarno delo vpliva na sedanjost in posledice vidimo tudi v kasnejšem obdobju. Ne le da vpliva na nas, vendar tudi vpliva na ljudi okoli nas. Torej na našega partnerja in otroke (Kovač in drugi, 2021).

Mehanizmi delovanja ekonomskega statusa na družino in razvoj otroka so prikazani na sliki 1.

Slika 1: Ekonomska stagnacija, funkcioniranje družine in vpliv na razvoj otrok

Vir: Antolič in drugi (2020)

Na nas ne vpliva le družina, vendar tudi okolje kjer odrasčamo. Posledično tudi, kadar odrasčamo oz. naši otroci odrasčajo v okolju, kjer je visoka brezposelnost se učinek poveča. Omejen dostop do zdravstvenih storitev in pomanjkljivo prepoznavanje posebnih potreb otrok in mladostnikov iz družin brez zaposlitve predstavlja resno tveganje za njihovo zdravje. V zadnjih letih so številne raziskave pokazale, da gospodarske krize, kot je bila velika recesija, ter nestalne oblike zaposlitve vplivajo na zdravje ljudi – še posebej mladih, ki v takih razmerah pogosto nosijo največje breme in so najpogosteje prikrajšani. Posledice gospodarski kriz so takojšnje in prizadenejo posameznike, kasneje nastopijo še telesni znaki

in lahko trajajo do konca našega življenja. Ne vplivajo pa samo na nas, vendar vplivajo tudi na naslednje generacije (Kovač in drugi, 2021).

4 EMPIRIČNA RAZISKAVA O PREKARNEM DELU V SLOVENIJI

4.1 Namen in cilji raziskave

V empiričnem delu moje naloge bom raziskala in se čim bolj približala osebam, katere so izpostavljene prekarnemu delu. Z raziskovanjem bom posledično odgovorila, tudi na raziskovalna vprašanja, katera sem si postavila v uvodnem delu naloge. Poskusila bom najti odgovore na vprašanje, zakaj in kaj privede posameznika k sprejemu prekarne zaposlitve. Bolj natančno zakaj se posameznik odloči za tovrstno zaposlitev, čeprav ima možnost redne zaposlitve. Čemu se posameznik odpove ob vstopu v prekarno delo, predvsem katere lastnosti redne zaposlitve posameznik pogreša. Ter zadnje raziskovalno vprašanje, kako vpliva tovrstna zaposlitev na posameznika, torej na njihov finančni in psihološki aspekt.

4.2 Metodologija raziskave

Empirična raziskava temelji na metodi kvalitativnega raziskovanja.

Kvantitativno raziskovanje temelji na reševanju problemov z uporabo statističnih in matematičnih tehnik. Cilj metode je merjenje ali pridobivanje podatkov v številkah, katere so generalizirane na celotno populacijo (Banjac, 2020).

Medtem ko se kvalitativno raziskovanje osredotoča na razumevanje vedenja, prepričanj, navad in družbenih norm. Bistvo je v proučevanju procesov ter odkrivanju pomena, ki jih posamezniki pripisujejo k svojim okoliščinam. Posamezniki so pri tem obravnavani kot aktivni sodelujoči, saj s svojim prispevkom sooblikujejo raziskavo. Navadno pripovedujejo svoje zgodbe in izražajo mnenje o določenih temah, npr. v intervjuju ali fokusnih skupinah. Tako raziskovanje je težko izvajati na večji populaciji, saj so vedno to poglobljene raziskave in cilj je pridobiti poglobljene informacije na majhnem vzorcu. Podatke dobimo npr. iz intervjujev, fokusne skupin, opazovanja pri tem so zbrani podatki tekstualne narave in ne v številkah. Pridobljene podatke, katere je raziskovalec pridobil skozi poslušanja mnenj, pogledov in opisov izkušenj udeleženca v raziskavi, nato interpretira (Banjac, 2020).

Kot sem predhodno omenila moja raziskava temelji na kvalitativni metodi, bolj natančno z posamezniki, ki bodo sodelovali v raziskavi bom opravila strukturiran intervju. V prilogi 1 so napisana vsa vprašanja, katera bom vključila v svoje intervjuje. Vsako napisano vprašanje vključuje tudi ključne opomnike in smernice, da pridobim iz posameznikov podobne podatke, katere bom lahko potem primerjala. Intervju je bil sestavljen na podlagi kazala in raziskovalnih vprašanj, katere sem napisala pred začetkom pisanja strokovne naloge.

4.3 Analiza vzorca in tematskih sklopov intervjujev

V veliki meri sem intervjuje izvedla skozi svojega dela, preko prijateljev ali preko njihovih znancev. Zaradi tega je prišlo, do podobnih odgovor oziroma so posamezniki v istem življenjskem obdobju, torej iskanju lastniške nepremičnine ali ustvarjanju družine zato jih veliko skrbi možnost pridobitve kredita.

Med raziskovanjem sem uporabila neverjetnostjo vzorčenje, saj je njihova izvedba hitrejša ter cenejša, ocene pa se ne razlikujejo v veliki meri od ocen iz verjetnostnih vzorcev. Bolj natančno sem uporabila priložnostno vzorčenje, katero je ena od enostavnejših oblik neverjetnostnega vzorčenja. Pri tej obliki pride pri vzorcih velikokrat do pristranskosti, zato je rezultate tovrstnih raziskav tvegano uporabiti za sklepanje o celotni populaciji (Kalton in Vehovar, 2001).

Intervjuje sem izvedla z osebami, ki so v različnih prekarnih zaposlitvah, torej z 6 moškimi in 5 ženskami. Ženske sodijo v starostno skupino vključno z 23 do vključno 34, medtem ko so intervjuvani moški od 25 do 46.

Prvi prvem vprašanju sem se spraševala, kaj je posameznika privedlo do prekarne delo. Če potegnemo črto skozi vse odgovore niso intervjuvanci imeli druge možnost. Ali je podjetje od njih zahtevalo, ali niso imeli druge možnosti. Večina od njih je v svoji mladosti se srečalo s tem in so nadaljevali v takšni zaposlitvi, ali pa so po študiju nadaljevali delo v podjetju, ki jim je takšno zaposlitev predlagalo. Redki so se odločili za delo samostojnega podjetnika, ker je višje plačilo kot v redni.

V moji raziskavi me je predvsem zanimalo, kaj posamezniki najbolj pogrešajo v načinu svojega dela. V tem delu so podajali identične odgovore, torej največkrat so omenili bolniško ter bolj urejen dopust oziroma prejem regresa. Med drugim so omenili z eno besedo vse bonitete, kater pripadajo v redni zaposlitvi. Torej plačilo za malico ter prevoz. Nekateri si v izdan račun preračunaj malico ali drug strošek, ki se jim je povzročil v sklopu dela.

V mojem tretjem vprašanju sem vprašal udeležence v intervjuju, ali opravljajo delo, katero se nebi moralo opravljati v redni zaposlitvi. Na ta odgovor so odgovorili udeležencem, ali da vsi v tej panogi delajo kot samostojni podjetnik in bi bilo zelo težko priti do redne zaposlitve. Vendar se mi zdi, da so vsi enakega mnenja, da bi lahko opravljali delo v redni zaposlitvi. Morda nekateri z manjšimi popravki, saj ima delo v rednem zaposlitvami tudi omejitve, kot je na primer časovno omejeno delo.

V četrtem vprašanju sem raziskovala, kako prekarno delo vpliva na njihovo dolgoročno varnost ter prihodnost. Glavna njihova skrb je nizko vplačevanje prispevkov, ki vplivajo na višino pokojnine. Zaradi nizkega vplačevanja bodo imeli precej nizko pokojnino oziroma minimalno, do katere bo morala tudi država dodati denar. Večina intervjuvancev je bilo mlajših, ki še nimajo lastniškega stanovanja ampak si ga želijo imeti. Kot vemo so samostojni podjetniki manj primerni za pridobitev kredita oziroma je res težko, da ga dobijo

v ustrezni višini. Nekateri varčujejo ali investirajo denar, saj verjamejo, da jim bo to bolj koristilo kot višje vplačevanje prispevkov. Ženske pa se predvsem zanašajo na svojega partnerja, da poskrbi zanjo.

Intervju sem zaključila z vprašanjem, kako takšno delo vpliva na psihično počutje posameznikov, ki so vključeni v prekarno delo. V veliki meri se je pri vseh pojavi stres iz različnih vzrokov, ki so posledica zaposlitve. Skrbi jih prihodnost, primarno nakup lastniške nepremičnine. Pojavi se tudi izgorelost, zaradi ne enotnega dela. Torej v nekaterih obdobjih so posamezniki zelo obremenjeni, veliko več časa delajo kot drugače. Na nekatere posameznike vpliva takšno delo pozitivno, saj lahko sami razpolagajo s svojim časom ter količino dela. Nekateri pa so se predvsem sprijaznili z načinom dela. Opazili so tudi, da takšno delo vpliva na njihova razmerja.

4.4 Ključne ugotovitve raziskave

4.4.1 Analiza na podlagi starosti

V moji raziskavi je bil večinski delež mlajše populacije. Kljub temu bi lahko razdelili intervjuvance v 3 starostne skupine, in sicer v naslednje skupine 20-29, 30-39 in nad 40 let.

Najmlajša skupina je v večini vstopila v prekarno delo takoj po zaključku študija, saj so želeli nadaljevati delo v obstoječi službi. Drugi so prišli v prekarno delo že med študijem. Torej lahko rečemo, da mlajše posameznike prekarno delo spremlja od študija. Tovrstno delo je zelo prilagodljivo za nekatere posameznike. Vendar se vsi strinjajo, da na koncu nimajo istih pravic oziroma bonitet kot redno zaposlena oseba. Tisti, ki razmišljajo o svoji prihodnosti, jih predvsem skrbi pokojnina, zaradi vplačevanja minimalnih prispevkov. Posameznikom ugaja občutek fleksibilnosti, vendar vse spremlja negotovost.

Če pogledamo srednjo starostno skupino, torej 30-39, tovrstno delo opravljajo že več let tudi od študija ali so vanj vstopili zaradi želje po večjem zaslužku. Zaradi njihove starosti je veliko bolj prisoten pritisk glede prihodnosti, bolj natančno glede doseganja življenjskih mejnikov, kot je nakup nepremičnine in ustvarjanje družine. Veliko jih občuti stres zaradi nizke kreditne sposobnosti in pomanjkanja socialne varnosti.

V zadnji starostni skupini, torej posamezniki nad 40, so bile zasledene naslednje ugotovitve. V tej skupini sta le dve osebi, vendar v zelo različnih situacijah. Definitivno bi morala zbrati več oseb, če bi želeli ugotovitve posploševati na populacijo. Oba posameznika sta bila predhodno v redni zaposlitvi, vendar sta prišla v prekarno delo iz različnih razlogov. Razloga sta bila prenizko plačilo v sklopu redne zaposlitve ter izguba redne zaposlitve. Glavne skrbi so povezane z nizkim vplačevanjem prispevkov in posledično minimalno pokojnino. Oba intervjuvanca pa že imata lastniško stanovanje oziroma neko osnovno finančno varnost. V

tej skupini je bil najbolj poudarjen negativen vpliv na psihološki ravni, torej prisotnost utrujenosti, fizične izčrpanosti in socialne izključenosti.

4.4.2 Analiza na podlagi spola

V kolikor pogledamo raziskavo na podlagi spola, lahko ugotovimo, da so ženske vstopile v prekarno delo zaradi želje nadaljevanja dela pri določenem podjetju, kjer so predhodno opravljale študentsko delo. Medtem ko so moški prišli v tovrstno zaposlitev zaradi tega, ker je edini način za opravljanje določenega poklica oziroma edina možnost sodelovanja s podjetjem ali pa prisilno. Ženske so večkrat omenile željo po opravljanju tovrstnega dela, ampak jim primanjkuje socialna varnost, predvsem v času nosečnosti in porodniške. Ob enem pa tudi nekatere čutijo svobodnost ter fleksibilnost. Moški so predvsem izpostavili finančni vidik pri prekarnem delu, težjo pridobitev kredita, ampak v veliki večini vse skrbi nizka pokojnina.

4.4.3 Analiza na podlagi delovnega sektorja

Intervjuvanci opravljajo naslednje zaposlitve organizacija dogodkov, prevajanje, lučkar, tonski tehnik, dostava hrana, gostinstvo, kozmetičarka, delo v turistični agenciji, programiranje ter voznik. Če poklice razporedimo po sektorjih dobimo kulturni sektor (organizacija dogodkov, lučkar ter tonski tehnik), storitveni sektor (prevajanje, kozmetičarka, delo v turistični agenciji ter gostinstvo), logistični sektor (dostavljalec hrane in voznik) in tehnološki sektor (programer).

V kreativnem sektorju je prekarno delo ustaljena oblika zaposlovanja in zelo redko dobiš redno zaposlitev. Navadno se redna zaposlitev pojavi pri delih, ki so v okviru javnih ustanov. Za to področje dela je značilno nihanje v obsegu dela, torej nekatere meseče je veliko več dela kot v drugih. Posledično se tudi to pozna na plačilu, v kolikor nimaš dogovorjenega fiksnega mesečnega plačila. V takih primerih pa se ob večjih obremenitvah pogosto pojavi težava, saj vložene ure niso sorazmerno nagrajene, kar lahko vodi v relativno nizko urno postavko. Veliko večino udeležencev intervjuja skrbi vplačilo minimalnih prispevkov ter posledično minimalna pokojnina. Osebe v tem sektorju imajo visoko motivacijo za pridobivanje izkušenj ter za delo na velikih projektih. Glede na starost pa lahko opazimo stres glede prihodnosti, zlasti pri vprašanjih kot so pokojnina, lastniška nepremičnina in finančna stabilnost.

V storitvenem sektorju bi posamezniki lahko bili v redni zaposlitvi. Vendar delodajalci raje zaposlujejo študente ter samostojne podjetnike, saj je to fleksibilnejša opcija in cenejša. Vsi občutijo isto pomanjkanje, kot je pomanjkanje regresa, dopusta ter bolniška. Prisoten je nestabilen prihodek. Posamezniki so v tem razmerju iz različnih razlogov, kot je fleksibilnost, osebno zadovoljstvo, začasna rešitev ter višji zaslužek. Osebe, ki so v

prekarnem delu le kratkoročno, svojo izkušnjo doživljajo precej bolj pozitivno kot tisti, ki so v takšni obliki zaposlitve že več let.

V zadnjem sektorju je bil intervjuvan le ena oseba, in sicer programer, ki je pristal v tovrstni zaposlitvi, ker posluje s tujino in ne bi mogel biti redno zaposlen. Njegova največja skrb je vplačilo minimalnih prispevkov, težave s pridobivanjem kredita in odvisnost od enega naročnika. K tovrstnemu delu ga je primarno motiviral višji neto dohodek. Velikokrat občuti anksioznost, ker je tudi naravnani k njej. Posledično vpliva tovrstno delo nanj negativno, vendar se zglada s plačilom uravnovesi.

V zadnjem sektorju je bil intervjuvan le en, in sicer programer, ki je pristal v tovrstni zaposlitvi, ker posluje s tujino in ne bi mogel biti redno zaposlen. Njegova največja skrb je njegovo vplačevanje minimalnih prispevkov, težave s pridobitvijo kredita in odvisnost od enega naročnika. K tovrstnemu delu ga je primarno motiviral višji neto dohodek. Velikokrat občuti anksioznost, ker je tudi naravnani k njej. Posledično vpliva tovrstno delo nanj negativno, vendar se zglada s plačilom uravnovesi.

Prekarno delo po sektorjih se doživlja različno, med nekaterimi je edina vrsta zaposlitve, medtem ko v nekaterih pride do višjih prihodkov. Skupna točka vseh sektorjev je nizka socialna varnost, težave pri dobivanju kredita in dolgoročna negotovost.

4.4.4 Celostna analiza

Spoznala sem, da se vsako delo lahko opravlja v rednem zaposlitvenem razmerju. Navadno je problem v zaposlovalcih, saj nočejo zaposliti posameznikov iz istih razlogov. To so nižji stroški v primerjavi z redno zaposlenimi, te stroški so povračilo stroškov s službo, regres. Ko je delojemalec na dopustu ali na bolniški imajo delodajalci nižje stroške, med drugim tudi ni izplačila regresa, ki je v višini minimalne plače. Poleg tega lahko kadarkoli prenehajo delovno razmerje z osebo, katero ni redno zaposlena.

Redna zaposlitev ima tudi omejitve. Kot je maksimalno število ur na teden. Pri nekaterih zaposlitvah pride do različnih obremenjenosti glede na mesec ali teden in posledično ni primerno fiksno število ur za vsako zaposlitev. Poleg tega so omejitve glede nočnega dela in delodajalci morajo izplačati višje plačilo kot pri dnevnem delu. Zakonsko je tudi določeno, da mora dopust trajati najmanj dva tedna, kar lahko za nekatera podjetja predstavlja težavo. Vendar vseeno je možnost uporabe kolektivnega dopusta.

V panogah, kot je organizacija dogodkov, bi lahko delo potekalo tudi v obliki redne zaposlitve. V takem primeru bi zaposleni vodili evidenco opravljenih ur po posameznih mesecih, pri čemer bi se presežek ur iz bolj intenzivnega obdobja lahko prenesel v čas, ko je dela manj in grejo na dopust. Čeprav takšen način ni povsem skladen z zakonodajo, predstavlja praktično rešitev za prilagoditev v dejavnostih, kjer delo ne poteka v stalnem in enakomernem obsegu.

Država bi morala veliko bolj nadzorovati posameznike ter podjetja, da ne pride do takšnih izkoriščanj delavcev in to ne na način, da povečuje prispevke. Kajti nekateri posamezniki vseeno delajo kot samostojni podjetnik, zaradi tega ker jim to bolj odgovarja in nebi smeli njih omejevati.

Na podlagi opravljenih intervjujev in pridobljenega znanja iz teoretičnega dela, lahko sedaj odgovorim na vprašanja, katera sem si postavila na začetku pisanja zaključne naloge.

Moje glavno vprašanje na katerega sem želela pridobiti odgovor je bil zakaj posamezniki sprejme prekarno zaposlitev. Tovrstno zaposlitev posamezniki sprejmejo, ker želijo nadaljevati delo v službi, ki so jo opravljali med študijem. Drugi pa ker je to edini način sodelovanja z določenimi podjetji ali prinaša višji zaslužek. Ponavadi sam zaposlovalec predlaga tovrstno zaposlitev, ter jo predstavi kot boljšo alternativo. V nekaterih sektorjih je prekarno delo ustavljena praksa, zato se je težko boriti za redno zaposlitev.

S pomočjo drugega vprašanja sem skušala ugotoviti, katere bonitete oziroma stvari pogrešajo intervjuvanci v primerjavi z redno zaposlitvijo. Odgovori so bili precej podobni in je prišlo do ugotovitve, da je veliko bonitet v redni zaposlitvi. Med vsemi bonitetami je bil najbolj pogrešan regres ter dopust. Med drugim tudi bolniška in povračilo stroškov v zvezi z delom, kot je prevoz ter malica. Ženske so predvsem izpostavile težava s porodniško ter nosečnostjo. Torej plačilo v času porodniške s strani države je odvisno od vplačila prispevkov. Poleg tega si nekateri ne morejo privoščiti izostanek od dela.

Zadnje vprašanje, na katerega sem v okviru svoje analize iskala odgovor, je, kako na posameznika vpliva prekarno delo na psihološkem ter finančnem področju. Pri tem vprašanju je ključna starost. Torej, v sami raziskavi sem opazila, da na področju financ ima mlajša generacija predvsem vprašanje, kako bodo prišli do kredita za stanovanje. Splošno znano je, da so samostojni podjetniki veliko manj primerni kandidati za kredit in razlog je to, da prihaja do neenakomernega pritoka denarja oziroma nimajo te varnosti, kot jo ima redno zaposlena oseba. Smo v času kjer so informacije na dlani, zaradi interneta posamezniki hitreje začnejo investirati denar. Vendar vsi imajo težavo, saj jih veliko vplačuje minimalne prispevke, kar pomeni, da bo država sofinancirala njihovo pokojnino, da bodo imeli minimalno. Njihovo psihično zdravje me je predvsem presenetilo kljub predhodno naštetim težavam jih delo, katero opravljala, razveseljuje in ne bi raje opravljali drugega dela v redni zaposlitvi. Večina si jih želi, da bi imeli redno zaposlitev, vendar jim ni to tako pomembno, da bi si poiskali delo v drugi panogi. Medtem so nekateri izražali negativno mnenje glede tovrstne zaposlitve. Glavne negativnosti so bile stres, ne vednost glede prihodkov, prihodnost ter upokožitev, težka ločitev med delom ter prostim časom.

4.5 Omejitve ter priporočila za prihodnje raziskave

V svoji zaključni raziskovalni nalogi sem raziskovala prekaranost. Med raziskavo sem spoznala, da veliko ljudi ter sovrstnikov ne pozna pojma prekaranosti. Tudi med samim

študijem na fakulteti se sama ne spomnim, da sem bila predstavljena tej temi. Vendar sem opazila, da velikokrat Evropska unija financirala razne projekte na to tematiko. Ampak so slabo komunicirane oziroma niso dovolj izpostavljene.

K sodelovanju v raziskavi sem povabila svoje prijatelje ter osebe, s katerimi velikokrat sodelujemo na projektih in njihove prijatelje, zato je moj vzorec priložnostni in posledično ne morem zatrjevati, da je mogoče moje raziskovalne ugotovitve posplošiti na celotno preučevano populacijo prekarnih delavcev v Sloveniji.

Intervju sem izvedla zgolj z 11 osebami, kar pomeni, da je vzorec oseb zelo majhen. Tudi to je razlog, da svojih raziskovalnih ugotovitev ne morem posplošiti na populacijo. So si pa odgovori in izkušnje sogovornikov precej podobni, kar pomeni, da sogovorniki drug drugega validirajo. To pomeni, da sem dosegla zadovoljivo stopnjo saturacije in dodatni intervjuvanci ne bi doprinesli bistvenih novih informacij.

Pri iskanju primernih sogovornikov sem naletela tudi na težavo, da se veliko ljudi ne želi izpostaviti. Zato mi je bila zelo koristna prijateljica, ki mi je pomagala pridobiti kontakte od primernih oseb, ki so v enakem položaju kot ona.

Svoje raziskovanje bi lahko poglobila s tem, da bi se povezala z različnimi evropskimi projekti, kateri se ukvarjajo s problematiko prekarnega dela. Kot so na primer bili projekti Against Forgetting, med drugim tudi veliko centrov obvešča študente o tovrstnem problemu. Tako bi dobila še boljše informacije glede te tematike, saj imajo več kontakta z različnimi osebami, ki se soočajo z različnimi negativnimi posledicami ter so prišli iz različnih razlogov sem.

5 SKLEP

Prekarno delo je pogosta zaposlitev, ki spremlja predvsem mlade. Posamezniki pa pridejo v tovrstno zaposlitev iz različnih razlogov, navadno nadaljujejo z delom, kjer so opravljali študentsko delo. Atipične oblike dela so že večkrat bile obravnavane v zakonodaji, vendar je še vedno prisotna porast tovrstnih del. Zaradi ne pravilne oziroma premajhne regulacije s strani države.

Poznamo dva načina razumevanja prekarnega dela, vendar obema je skupno, da prekarlost ne sovпада s soglasjem o človeka dostojnem življenju. Torej navadno ne zagotavljajo enake varnosti kot bi je bili deležni v rednem razmerju. V vseh opredelitvah se pojavijo naslednje značilnosti, kot je nizko plačilo, negotovost, kratkotrajnost, brez socialnega varstva ter zakonskih določil. Med drugim nimajo zagotovljenih pravic iz delovnega razmerja, kot je minimalna plača, regres, pravica do letnega dopusta, plačana bolniška.

Nestandardne oblike dela ne vplivajo le na posameznike, vendar imajo večji vpliv, saj so tudi breme na družbo ter podjetja. Vsako podjetje, ko zaposli posameznika se zaveže k

plačevanju določenih obveznosti iz delovnega razmerja. Med drugim so to prispevki, ki jih drugače navidezno samozaposleni plačujejo v minimalni vsoti. Posledično bodo imeli minimalno pokojnino in še to jim bo doplačala država. Ob tem da nisi redno zaposlen se odpoveš pravici do rednega dopusta ter posledično regresa, bolniške in porodniškega dopusta, očetovskega dopusta, zakonsko omejen delovni čas, povrnitev stroškov prevoza in prehrane, ureditev nadur, sam moraš poskrbeti za redno plačevanje pokojninskega ter zdravstvenega zavarovanja. Poleg tega nisi zavarovan v primeru prekinitve sodelovanja s podjetjem, nimaš odpovednega roka, odpravnine in ne greš na borzo oziroma nimaš pravice do nadomestila za brezposelnost.

Posledice pa ima tovrstno delo tudi na nas v psihološkem in fizičnem pomenu, ter na ekonomski položaj. Podobno kot pri brezposelnosti nas negotovost ter nezadostno plačilo lahko vodi v socialno izključenost. Občutek negotovosti vpliva na poslabšanje splošnega, duševnega in kroničnega stresa. Navadno pride do tega saj je neravnovesje med zahtevami in stopnjo nadzora nad delovnem mestu. Pogosto tudi ni poskrbljeno za enako varnost delavcev, torej ni pravilnega usposabljanja ter varnosti pri delu. Posledično lažje pride do poškodb, posledično do bolniške, katera ni plačana kar nas privede do nižjega prihodka. Med drugim pa takšno delo ne vpliva samo na nas, vendar vpliva tudi na naše najbližnje. Zaradi urnika dela ter dela v ne jutranjih izmenah postane težko ohraniti stike.

SEZNAM KLJUČNE LITERATURE

1. Antolič, M. L., Bagari, S., Bilban M., DomadeniK, P., Franca, V., Kresal, B., Šoltes, K., Leskošek, V., Rajtaj, P., Redek, T., Rihter, L., Senčur Peček, D., Strban, G., Tičar, L. (2020). Prekarno delo: Multidisciplinarna analiza <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-EMDLPJOE/c817e550-5861-4a7a-874b-f3b5a755fab9/PDF>
2. Bagari, S. (2018). Vsebine nestandardnih oblik dela v kolektivnih pogodbah dejavnosti. *Delavci in delodajalci*, 18 (4), str. 633-657. URN:NBN:SI:DOC-S7ZQTEX
3. Kanjuo-Mrčela, A., Ignjatović, M. (2015). Od prožnosti do prekarnosti dela. *Teorija in praksa*, 52 (3), str. 350-381. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-H3KVI27X>
4. Kovač, B., Festič, M., Tajnikar, M., Redek, T., Domadenik, P., Srakar, A., Gonzalez Garibay, M., Sambt, J., Černe, M., Farčnik, D., Mihec, M., Mulej, M., Bergant, Ž., Bohinc, R., Čertanec, A., Bagari, S., Strban, G., Tičar, L., ... Krmac, N. (2021). ŠTUDIJE O PREKARNOSTI: Interdisciplinarni pogledi. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. <https://www.ef.uni-lj.si/zaloznistvo/maksima>
5. Laporšek, S., Franca, V., & Arzenšek, A. (2018). Kako dostojne so nove oblike dela v Sloveniji?. *Economic and Business Review*, 20(4), 132-138. <https://doi.org/10.15458/85451.77>

LITERATURA IN VIRI

1. Banjac, M. (2020). *Uvod v kvalitativne metode zbiranja podatkov: opazovanje, intervju in fokusna skupina*. Uvod v kvalitativne metode zbiranja podatkov: opazovanje, intervju in fokusna skupina. Hermina Krajnc. [https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/banjac-marinko---uvod-v-kvalitativne-metode-zbiranja-podatkov-\(final\)f7d1c0304f2c67bc8e26ff00008e8d04.pdf](https://www.fdv.uni-lj.si/docs/default-source/zalozba/banjac-marinko---uvod-v-kvalitativne-metode-zbiranja-podatkov-(final)f7d1c0304f2c67bc8e26ff00008e8d04.pdf)
2. Benavides, F. G., Benach, J., Diez-Roux, V. in Roman, C. (2000). How do types of employment relate to health indicators? Findings from the Second European Survey on Working Conditions. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 54, 494–501. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC1731709/pdf/v054p00494.pdf>
3. Fran. (brez datuma). Prekaren. Pridobljeno dne 01. 06. 2025 iz <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=prekaren>
4. International Labour Organization (ILO). (2016). *Non-standard employment around the world: Understanding challenges, shaping prospects*. International Labour Office. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/%40publ/documents/publication/wcms_534326.pdf
5. Kalton, G., Vehovar, V. (2001). Vzorčenje v anketah. Ivan HVALA. http://uploadi.mi.ris.org/editor/1416233475VEHOVAR_01.pdf
6. Kresnik, P. (09. 09. 2021). Ekonomsko odvisne osebe. Pridobljeno iz <https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/poslovanje/ekonomsko-odvisne-osebe>
7. Leskošek, V. (2009). Položaj žensk na trgu dela. *Časopis za kritiko znanosti*, 37(235), 24–35.
8. Poglajen, Č. (2017). Skozi oči prekariata: brez konsenza. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-L8QEJ9JE/4f46ba33-4c1b-4f96-aece-d2b51f1c9e37/PDF>
9. Sindikat Mladi plus. (2017). SINDI SVETUJE! PREKARNE? oblike dela. Sindikat Mladi plus. <https://www.mladiplus.si/wp-content/uploads/2018/10/PREKARNE-oblike-dela-web.pdf>
10. SPOT. (13.06.2023). Avtorska pogodba. Pridobljeno 11. 05. 2025 iz <https://spot.gov.si/sl/teme/avtorska-pogodba/>
11. Turšič, M. (2012). Prekerno delo - nova prevladujoča oblika dela na trgu dela. *Socialna pedagogika* (Ljubljana), 16 (2), 175–198. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XY9X77SD/ba5cd009-2bc9-40c9-adca-a7c3fd993b27/PDF>

PRILOGE

Priloga 1: Vodila za izvedbo intervjuja

Odgovori v intervjuju bodo uporabljeni le za namen izdelave zaključne strokovne naloge. Namen raziskave je spoznati razloge za sprejetje prekarne delo, vplive, ki jih ima takšna oblika dela na posameznika, in kako se to odraža v njihovem vsakodnevnem življenju.

Podatki o osebi:

Spol: Ž/M

Starost:

Področje dela:

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Ali ste iskali določeno vrsto dela in je bila to edina možnost zaposlitve?

Ste videli kratkoročne ali dolgoročne koristi v prekarne delu?

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekarne delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi?

Ste kdaj pogrešali regres, bolniško ali plačan dopust?

Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

3. Ali menite, da vam prekarne delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Boljša razporeditev časa, možnost opravljanja dela po svoji želji oz. kadarkoli želim, višji in boljši zaslužek, kot v redni zaposlitvi.

Ali bi lahko opravljali isto delo v redni zaposlitvi, ali je v navadi da je to opravljanje dela prekarne?

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Kako se prekarne delo sklada z vašimi dolgoročnimi življenjskimi cilji, kot so ustvarjanje družine ali nakup nepremičnine?

Ali ste pripravljeni na nepričakovane dogodke, kot so zdravstvene težave ali izpadi dohodka?

Ali zagotovi prekarne delo zadostno finančno varnost za starost in upokojitev?

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Kako pogosto razmišljate o svojem delu v prostem času?

Ste že kdaj občutili tesnobo ali občutke izgorelosti zaradi svojega dela?

Priloga 2: Prepis intervjuja z osebo 1

Spol: Ž

Starost: 28

Področje dela: organizacija dogodkov

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Moja zgodba je takšna, ko so mi prekinili študentski status, sem si želela nadaljevati z delom v isti službi, kjer sem do sedaj delala preko študentske napotnice. Direktorica podjetja mi je povedala, da je edina možnost za sodelovanje ta, da se ne zaposlim pri njej, ampak postanem samostojni podjetnik in si na podlagi tega uredim svoj status.

Takrat še nisem poznala koristi samostojnega podjetnika, mi jih pa je predstavila direktorica, kot da je zame veliko boljše. Povedala je, da lahko delam tudi projekte za druge naročnike. A že takrat sem nekako vedela oziroma predvidevala, da ne bom imela ne časa ne želje, da bi iskala dodatno delo oziroma delala za druge naročnike.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Da, vse bonitete, ki pripadajo zaposlenim. Torej regres, plačana malica, plačan prevoz, bolniška, in nenazadnje tudi možnost pridobitve kredita. Kot samostojna podjetnica zelo težko dobim kredit pri banki. Dogovorjena sem za pavšalno plačilo in ne glede na delo ter kakšne imam stroške za prevoz in malico, sem enako plačena.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki ga drugače ne bi morali opravljati v redni zaposlitvi?

Ne, vsekakor mislim, da tega dela ne moremo označiti kot možno redne zaposlitve. Me pa skrbi, da imajo konkurenčna podjetja podobno obliko zaposlovanja, le da je to drugače poimenovano oziroma zavito v drugačne izraze.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Predvsem me skrbi moja pokojnina. Zavedam se, da trenutno plačujem minimalne prispevke, ker si višjih ob svoji trenutni plači preprosto ne morem privoščiti. Verjetno si jih tudi ne bi plačevala, če bi imela nekoliko višje plačilo. Zdi se mi, da je takšna vrsta dela primerna le za kratkoročno obdobje, dolgoročno pa si želim oziroma bom verjetno morala poiskati zaposlitev, ki mi omogoča redno delovno razmerje ter s tem tudi boljšo plačo in višjo pokojnino. Trenutno tudi finančno nisem pripravljena na razne nepričakovane dogodke, torej zdravstvene ali izpad dohodka.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Ne najboljše. Predvsem zato, ker gre za delo, ki si ga iskreno želim opravljati. A ker je to povezano s takšno obliko zaposlitve, mi povzroča precej osebnih stisk. Ne vem, kako naj se s tem zares soočim – naj pustim delo, ki mi je zelo všeč, in poiščem nekaj, kjer bi bila redno zaposlena? Ali naj останem tukaj in se sprijaznim z razmerami? Zaradi tega sem v nenehni dilemi. Skoraj ves čas razmišljam o službi – izjema je morda dopust, pa še takrat me pogosto ujame kakšen klic ali e-pošta. Glede na naravo mojega dela menim, da se ne bi znala popolnoma odklopiti. Verjetno pa bi se lažje izklopila, če bi bila redno zaposlena in bi bile moje delavske pravice bolj zaščitene. Takrat bi si tudi bolj dovolila odklopiti od dela.

Priloga 3: Prepis intervjuja z osebo 2

Spol: M

Starost: 31

Področje dela: programiranje

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Eden izmed razlogov je več denarja. Vendar primaren razlog, da poslujem kot samostojni podjetnik je to, da delam za podjetje, katero se nahaja v Združenih državah Amerike. Posledično me podjetje ne more zaposliti, saj nimajo v Sloveniji podružnice in je takšno delo edina možnost sodelovanja. Kot koristi sem videl večji neto prihodek, vendar posledično nižjo pokojnino, ker si plačujem minimalne prispevke. Trenutno dobivam plačilo v dolarju in se tudi pozna na valutni menjavi.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Več časa za dopust, dejanska bolniška. Vsi plusi redne zaposlitve, katere imamo po slovenski zakonodaji. Ampak dejansko če bi imel vse te stvari v pogodbo bi to nakazovalo na redno obliko zaposlitve in bi nas morali zaposliti.

Nisem si tudi v izdan račun vključil kilometrine ter malice. Sem pa se dogovoril za fiksno plačilo in ne za plačilo na uro, kar ponovno nakazuje na redno zaposlitev.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Delo programerja bi lahko opravljal tudi v redni zaposli, vendar kot sem predhodno omenil, to ni mogoče zaradi tega, ker je zaposlovalec v tujini. Ob odprtju podjetja sem vedel, da ne želim delati za več naročnikov in si iskati dodatno delo, saj je to delo kot redna zaposlitev in poteka cel teden vsak dan od 9-17 ure.

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Dolgoročno precej slabo. Kot sem predhodno omenil, plačujem minimalne prispevke in posledično bom v starosti dobival minimalno pokojnino, trenutno imam nekaj denarja navarčevanega, katerega mislim primarno porabiti za nakup stanovanja. Vendar na koncu si ne želim nadaljevati svoje poslovne poti tako, kot jo trenutno.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Ob petkih mi je nekoliko lepše, saj delam od doma, kjer je manj napeto ozračje. Drugače pa odvisno, kakšni so roki za dokončanje dela, če se bližajo je veliko bolj stresno kot drugače. Sigurno tudi ta oblika dela, katera ti ne garantira dela naslednji dan. Kot na primer pri redni zaposlitvi ti zakonodaja, ponuja zaščito. Sam sem kar anksiozen človek in to ne vpliva dobro name. Trenutno se ne počutim oziroma do sedaj še nisem izkusil pregorelosti.

Priloga 4: Prepis intervjuja z osebo 3

Spol: M

Starost: 46

Področje dela: dostava hrane

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Po izgubi svoje redne zaposlitve sem ostal brez dohodka. Zaradi svoje nizke izobrazbe ter najverjetneje tudi starosti je bila takrat rešitev. Še vedno sem v iskanju redne zaposlitve, ki je dostojno.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Odkar sem v takšnem delovnem razmerju še nisem odšel na pravi dopust, ker najvolj čutim pomanjkanje regresa. Za malico imam priskrbljeno na delovnem mestu in so precej velike porcije, tako da si vzamem občasno tudi za domov. Od podjetja dobivam fiksno plačilo, brez bonitet.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Definitivno bi bil lahko tudi za to delovno mesto redno zaposlen in bi mi tako pripadale vse bonitete zaposlene osebe.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Trenutno mi kaže precej slabo. Nekoliko me varuje to, da sem bil pred tem vedno redno zaposlen, vendar imam še dolgo do upokojitve. Nekaj prihrankov imam, ki jih nočem uporabiti in jih čuvam za primer nujnosti, kot na primer bolniška. Imam srečo, da imam lastniško stanovanje brez kredita.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Na kratko mi povzroča sive lase, ker kot sem omenil nisem bil deležen pravega dopusta že nekaj časa. Delam v vsakem vremenu, tudi ko sem prehlajen. Težko se odpočijem, saj ko ne delam nisem plačan.

Priloga 5: Prepis intervjuja z osebo 4

Spol: Ž

Starost: 23

Področje dela: delo v turistični agenciji

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Po zaključitvi višje strokovne šole iz področja gostinstva ter turizma sem raziskovala opcije zaposlitve. Medtem sem delo opravljala preko študentskega servisa pri podjetju, kjer sem naredila tudi praktično usposabljanje. V tem podjetju sem tudi vprašala glede možnosti zaposlitve, vendar so mi prijazno povedali, da je za njih boljše če bi podaljšala študentski status še za eno leto in tako sem trenutno v tej situaciji.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Torej kot študent nimam plačanega prevoza na delo. Na srečo je prevoz študentov subvencioniran. Tudi malice nimam plačane, zato si pripravim hrano doma ali pa si grem iskati hrano na bon. Plačna sem glede na število ur, ki jih opravim. Vsak izostanek, kot je dopust ali bolniška nista plačana. Poleg tega se mi manj šteje k upokojitvi.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Lahko bi opravljala delo v redni zaposlitvi, saj veliko podjetji zaposluje. Za to delo prek študentske napotnice sem se odločila, ker mi enostavnejše in uživam v ugodnostih študenta.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Trenutno me ne moti preveč, da delam preko študentskega servisa. Večkrat grem na dopust, kot bi v redni zaposlitvi. Letos sem preživela 2x po en mesec v Indoneziji. Vendar se zavedam, da ne morem zavedno delati preko študentskega servisa.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Bi lahko rekli, da je pozitivno, ker sem letos preživela res veliko časa na morju. Živim doma tako da nimam skrbi glede najemnine in kako bom plačala stroške.

Priloga 6: Prepis intervjuja z osebo 5

Spol: Ž

Starost: 29

Področje dela: lektoriranje in prevajanje

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Iskala sem redno zaposlitev, vendar so v tistem času vsi iskali zunanje sodelavce. Zato sem se odločila, da postanem samostojni podjetnik ter delam v smeri za katero sem se izobraževala in mi je všeč, to je bila boljša opcija, kot da se zaposlim v trgovini.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Trenutno sem noseča in ta del je veliko bolj urejen v redni zaposlitvi. Imela sem kar težko nosečnost vmes nisem mogla delati v isti količini kot prej. Posledično sem opravila manj dela, kar pomeni manjši zaslužek. V primeru redne zaposlitve bi šla samo na plačano bolniško. Moram se predvsem odločiti, kako bom v času porodniške, ali bom delala, ali ne.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Definitivno mi omogoča fleksibilnost, vendar je ne uporabim maksimalno. Že zaradi narave dela sem lahko potovala in vseeno delala, kar najverjetneje v redni zaposlitvi ne bi mogla. Pogrešam socialno varnost in fiksno posebej v tem času.

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Na srečo imam partnerja z redno zaposlitvijo. Vendar se vseeno ne zanašam nanj, saj nikoli ne veš kaj se bo zgodilo. Vseeno mislim, da ne bom za vedno delala v takšnem razmerju. Živim s partnerjem v hiši njegovih staršev in posledično nimava najemnine ter kredita, tako da nama življenje poteka normalno.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Sem mi zdi, da sem zaradi nosečnosti še dodatno pod stresom. Kajti ne vem kako bo z določenimi naročniki, ko bom na porodniški ter ne bom sodelovala z njimi me bodo najverjetneje zamenjali. Zdi se mi, da bi potrebovala več počitka in bolj fiksne delovne ure, saj si delo razpršim čez cel dan in posledično nimam tako omejenega delovnega časa in več delam.

Priloga 7: Prepis intervjuja z osebo 6

Spol: M

Starost: 29

Področje dela: gostinstvo

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

V gostinstvu delam že več let, v tem obdobju sem bil večkrat redno zaposlen za krajše obdobje. Večina delodajalcev rajše zaposluje ljudi, ki so samostojni podjetniki, ker jih je lažje odpustiti, ko ni več turistične sezone.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Nimam nobene zaščite. V poletnih mesecih, ko je turistična sezona delam čim več, saj si pokrijem izpad za ostale mesece. Za malico imam poskrbljeno v restavraciji, kjer opravljam delo. Poleg tega nimam ostalih dodatkov, ki ti pripadajo ob redni zaposlitvi.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Vsekakor bi bil lahko redno zaposlen, veliko ljudi s katerimi delam so.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Vplačujem minimalne prispevke, kar mi nebo prineslo visoke pokojnine. Predkratkim sem iskal stanovanje za nakup, vendar sem v očeh bank kreditno nesposoben. Imam privarčevan denar vendar za nakupa stanovanja, zato ne želim posegati v te zaloge. Trenutno je to največja težava z mojo vrsto zaposlitve.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Delo v gostinstvu najbolj vpliva name fizično in ne toliko psihično. Vsako leto sem starejši in posledično počasnejši. To da delam kot samostojni podjetnik ni tako grozno, razen tega, da veliko težje dobim kredit in se posledično počutim nekoliko nesposobno.

Priloga 8: Prepis intervjuja z osebo 7

Spol: M

Starost: 38

Področje dela: ozvočenje na dogodkih

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Študiral sem popolnoma drugo smer, med študijem sem nekoliko skrenil iz poti in delal ozvočenje amaterskih glasbenih skupin. Posledično sem se učil in razvijal svoje znanje v tej domeni. Zdaj pa delam kot samostojni podjetnik, kjer dobim službo preko večjega podjetja, ki daje priložnostna dela potem nam ostalim samostojnim podjetnikom oz. toncem.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Primankuje mi predvsem varnost, torej ne vem kako bo glede plačila. Delam različne ure in občasno grem iz dogodka na dogodek, da si priskrbim denar, saj ne vem kdaj bom prejel naslednje plačilo. Račune izdajam različne, glede na dogodek in koliko časa preživim tam.. V račune si vštejem, da sem v plusu, v smislu, da si belžim koliko kilometrine naredim, kaj sem na dogodku pojedel in druge stroške, ki so prišli z dogodkom.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Delo bi težje opravljal v redni zaposlitvi, saj res ni enakomernega delovnega časa. Nekatere mesece delam veliko več kot druge, na primer v prazničnem času. V nekaterih mesecih pa je zatišje. Vendar bi delo tudi lahko opravljal v redni zaposlitvi, v kolikor bi bile prilagoditve, na primer s sledenjem opravljenih ur v določenem mesecu.

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Zavedam se, da zaradi vplačevanja nizkih prispevkov bo pokojnina nizka, vendar se rešujem z vplačevanjem v sklade in računam na ta denar ob upokojitvi. Družino sem si že ustvaril, željo po lastniški nepremičnini sem opustil, ker so vsako leto višje cene in je nekoliko izven dosega.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Kot sem predhodno omenil sem se mogel sprijazniti, da nikoli ne bom imel svojega stanovanja. Glede tega sem se moral kar hitro sprijazniti. Vendar drugače je vse okej, navadno sem tonec na različnih dogodkih, kamor drugače ne bi šel. Občasno pripeljem tudi svojo partnerko, ki jo to razveseli. Tako da na splošno ni hudo.

Priloga 9: Prepis intervjuja z osebo 8

Spol: M

Starost: 26

Področje dela: oblikovalec svetlobe - lučkar

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Že med srednjo šolo sem hodil pomagat v kulturni center, kjer sem najprej prostovoljno pomagati, kasneje pa sem začel delati preko študentske napotnice. Po koncu šole sem začel delati za polni čas, ampak vse je bilo preko študenta, včasih podjemna, včasih kar "na roke". Nikoli ni bilo govora o redni zaposlitvi.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Če ne delam, ni denarja. Nimam bolniške, nimam plačanega dopusta, nimam regresa. Malico si krijem sam. Delam tudi po več kot 12 ur odvisno od dogodka. Nimam nobene zaščite. Plačilo je zelo variabilno spet odvisno od projekta.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Se mi zdi, da vsi ki delamo v tovrstna dela delamo kot samostojni podjetnik, preko pogodb ali na drugačen način, tako da se mi zdi, da bi bilo zelo težko biti redno zaposlen. Posebej če ne delaš v kulturnem domu ali gledališču. Hitreje sem prišel do večjih dogodkov.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

O tej varnosti zdaj še ne razmišljam veliko, ampak vem, da bi moral. Trenutno stanujem doma, tako da bolj varčujem za nakup nepremičnine, ker ne želim zapravljati za najemnino. Poleg tega sem veliko v tujini, tako da se nebi splačalo imeti stanovanja.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Delovno razmerje ne vpliva v veliki meri na moje počutje. Delo ki ga opravljam me razveseljuje in mi širi obzorje, veliko držav obiščem, katerih drugače ne bi. Nekoliko sem se sprijaznil z načinom zaposlitve.

Priloga 10: Prepis intervjuja z osebo 9

Spol: Ž

Starost: 34

Področje dela: organizacija dogodkov

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Med svojim študijem sem delala v agenciji za organizacijo dogodkov, kjer sem tudi želela nadaljevati svojo kariero. Šefica mi je povedala, da ne zaposlujejo in da lahko sodelujemo, tako da odprem svoje podjetje oziroma, da sem samostojni podjetnik.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Vplačujem predpisane minimalne prispevke, že od začetka poslovne poti. Posledično bom imela zelo nizko pokojnino, kar me nekoliko skrbi. Vendar računam, da ne bom delala za vedno tukaj. Plačilo imam vedno isto oziroma v kolikor imam dodatne stroške zvišam račun, vendar v povprečju prejemem enako plačilo.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

V tovrstni panogi vsi delamo kot samostojni podjetniki ali prek pogodbe. Malo ljudi je redno zaposlen v tej panogi. Ampak v realnosti bi bila lahko redno zaposlena, vendar direktorico precej skrbi ponovno obdobje Covid-a.

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Svoje prihodke investiram v različne delnice in kripto valute, katere lepo rastejo. Vendar me vseeno skrbi za pokojnino, kot sem omenila predhodno. Poleg tega me skrbi, da bom zelo težko dobila kredit. Vendar imam srečo, da imam že nekaj denarja privarčevanega in moj partner je v redni zaposlitvi.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Delo ki ga opravljam me zelo veseli in rada delam s kolektivom v podjetju. Ne skrbi me, da bi hitro izgubila službo zdi se mi, da sem pomemben člen v kolektivu. Delo je zelo različno, kar mi odgovarja. Res edina skrb je glede kredita.

Priloga 11: Prepis intervjuja z osebo 10

Spol: Ž

Starost: 28

Področje dela: kozmetičarka

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarne delo, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Celotna moja zgodba se je zgodila zelo spontano. Predtem sem bila zaposlena v javni službi, kjer sem imela redno zaposlitev z vsemi bonitetami. Vendar sem odkrila, da mi je takšno življenje jemalo energijo in sem bila preveč obremenjena. Moja prijateljica ima kozmetični salon in sem želela začeti delo pri njej. Ker ni vedela koliko mi lahko plača in so visoki stroški z redno zaposlitvijo mi je povedala, da lahko delam pri njej v kolikor delam kot samostojna podjetnica. Potem bova pa videli kako bo potekalo najino sodelovanje, ter ali se bom izkazala in me bo kasneje zaposlila.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Všeč mi je, da delam toliko kot hočem. Svoj urnik dela si sestavim, kar v redni zaposlitvi ni mogoče. Ampak sem plačana glede na delo, torej nimam fiksnega plačila. V izdan račun imam vključeno malico. V službo hodim peš, saj je salon oddaljen le nekaj metrov. Drugih stvari, ki sem jih včasih imela jih pa zdaj nimam več, kot so regres, plačan dopust ali bolniška.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

Lahko bi takšno delo opravljala kot zaposlena in najverjetneje bom v naslednjem letu ali 2 bila zaposlena v kozmetičnem salonu, kjer trenutno opravljam delo. Torej zelo mi je všeč, da si sestavim svoj urnik dela in lahko delam kadarkoli.

4. Kakšen je vpliv prekarne delo na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Kot sem omenila predhodno je zelo visoka verjetnost, da bom v prihodnosti spet v redni zaposlitvi. Poleg tega imam partnerja, ki prinese večinski delež prihodka v hišo in me ne skrbi. Stanujem pri partnerju in posledično nimam stroškov, večinoma skrbim za čiščenje stanovanja.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Trenutno mi takšno delo zelo odgovarja. Redna zaposlitev je negativno vpliva name, saj je moja kreativnost in voljo do življenja jemala. Zdaj si lahko ustvarim svoj dan, kot is želim in delam toliko kot hočem.

Priloga 12: Prepis intervjuja z osebo 11

Spol: M

Starost: 43

Področje dela: voznik avtobusa

1. Kaj vas je pripeljalo do prekarnega dela, ali ste raziskovali druge možnosti zaposlitve?

Pred leti sem bil redno zaposlen v javnem podjetju, čez leta je plača ostala enaka moji stroški pa ne. Zato sem se odločil, da začnem sodelovati z drugim podjetjem, ki je nudilo boljše plačilo, vendar je sodelovalo le z samostojnimi podjetniki ter študenti. Prijavil sem se k temu prevozniku in zdaj sodelujem z njimi kot samostojni podjetnik že 4 leta.

2. Katere ugodnosti vam primanjkujejo kot prekaran delavec in bi jih drugače imeli v redni zaposlitvi? Ali ste si všteli v izdan račun, tudi kilometrino, malico, regres..?

Kar nekaj stvari, ki pripradajo pri redni zaposlitvi, kot je regres in bolniška. Vozim z njihovim prevoznim sredstvo, tako da nimam dodatnih stroškov s tem, da bi imel svoje vozilo in ga moral vzdrževati. Vendar delam tudi z večimi podjetji, da lahko živim ugodno življenje.

3. Ali menite, da vam prekarno delo omogoča delo, ki si ga drugače ne bi morali privoščiti v redni zaposlitvi?

To bi bila lahko redna zaposlitev, vendar ni zagotovljenih številov prevozov, ker so bolj ekskluzivni. Zato razumem, zakaj bi težko imeli večje število zaposlenih.

4. Kakšen je vpliv prekarnega dela na vašo dolgoročno varnost in prihodnost?

Preden sem postal samostojni podjetnik sem imel že ustvarjeno življenje, torej družino, nepremičnino. Na edino stvar, ki vpliva je na mojo bodočo pokojnino, vendar ne verjamem da bom dočakal pokojnino. Imam tudi prihranke ter investicije, tako da me ne skrbi preveč.

5. Kako vpliva vaše trenutno delovno razmerje na vaše psihično zdravje?

Delam tisto kar me veseli in zdaj nimam več vsakodnevnih potnikov, kar se zelo pozna na njihovi prijaznosti. Posledično se večino dni vrnem iz službe z nasmeškom.